

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**DE VITA || ET MORIBVS IGNA-||TII LOIOLAE,|| QVI
SOCIETATEM IESV || fundauit, Libri III.|| Auctore Ioanne
Petro Maffeio, pres-||bytero Societatis eiusdem.|| Ex
auctoritate superiorum.||**

Maffei, Giovanni Pietro

Köln, 1585

VD16 M 110

Liber Tertivs.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-68259](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-68259)

DE IGNA- TII LOIOLAE VITA ET MORIBVS.

LIBER TERTIVS.

Hactenus Ignatij toto vitæ
cursu proposito, nunc præ-
cipua quædam de ipsius fa-
ctis, dictis, ac moribus, &
quidem quo magis in præ-
ceptu sint, per species exsequemur. Ac
primum de studio precandi meditan-
diq; qua laude in primis Ignatius flo-
ruit.

De orandi assiduitate, & studio pietatis.

Cap. I.

Initio cōuersionis, vt ante diximus,
precādi contemplandiq; causa ma-
gnam sibi vim intulit, partim in rerū
caducarum, quibus assueuerat, vitanda
recordatione; partim etiam in scrupu-
lorum molestiis abigendis. Proceden-
te dein de tempore, cum magis in dies
à contagione corporis, Deo adiutore,
se

se abstraxisset, tantam eius generis facultatem adeptus est, non modo ut cœli, siderumq; aspectu, quo maximè capiebatur, sed etiam ut ex intuitu floris, aut herbæ, aut leuissimæ cuiuslibet rei, confestim in Dei cogitationem amoremq; suauissime raperetur. Idque nostris hominibus cupiebat esse familiarissimum, ut in singulis creatis rebus, quoad eius fieri posset, creatoris potentiam, sapientiam, bonitatē agnoscerent. Eisdem monebat, ut contra quotidianas dæmonū insidias, ne circumuenti repente in fraudem inducerentur; vel instructo, quod aiunt, agmine semper incederent, vel certè dissipatis in varias curas & negotia viribus animi tanquam receptui canerent statis horis diei; & in semetipsi descenderent, suaque omnia dicta, facta, cogitata, coram Deo quam diligentissimè reputarēt, adhibito etiam monitore, si opus esset, vel memoriæ, vel etiã notitiæ causa: deniq; omnia probe contemplati, contra id vitium maximè pugnam capefferent, quo vitio se præcipuè vrgeri & laborare sentirent;

R 4

rent; nec ante desisterent, quam Deo
duce debellatū esset. Sanè ipse, quam-
quam se habebat semper in potestate,
& ex diui Bernardi præcepto, non se
rebus tradere, sed commodare consue-
uerat; tamen, qua erat diligentia, in sin-
gulas horas vltro inquirebat in se: id-
que, propter diurnam exercitatio-
nem, nullo negotio: magisq; ac magis
in spiritu proficere nitebatur, diem cū
die, vt suprā diximus, hebdomadam
cum hebdomada conferens: qui cur-
sus ad candorem animi ac perfectio-
nem certissimus est, neq; id solum, sed
etiam statis quotidie temporibus, ere-
pto ex summis occupationibus otio,
cōtemplationi vacabat. quam ad rem
aliquoties à domesticis clam obserua-
tus est, hoc maximè modo se compa-
rans. Vt enim superiorem ascenderat
ædium partem, vnde liber esset prospe-
ctus ad sidera; stabat aliquantisper ocu-
lis in cœlum defixis: tum prouolutus
in genua, totius huiusce pulchritudi-
nis conditorem suppliciter adorabat,
deinde propter imbecillitatem, humi-
li scabello simul atq; consedisset, con-
tinuò

tinuo ex oculis vberes lacrymarum ri-
uuli profluebant; idque nullo prorsus
vel singultu, vel strepitu. Atque in hūc
fere modum, æque animo & corpore
immutus, excipiebat diuini luminis ra-
dios; ac patri cælesti mira quadam spi-
ritus dulcedine iungebatur. Neque ve-
ro ad beatos hosce congressus, tantum
modo sub orationis horam compone-
bat ille sese, verum in perpetua quadā
erat vigilia contra omnes rerum mor-
taliū illecebras, & otiosam mentis e-
uagationem. nec minus accurate ani-
mum ab omni labe tuebatur, quā q̄
pretiosis ornati vestibus, via lutulenta
cogūtur incedere. intēta erat custodia
sensuū; quotidiana cuiuslibet omisso-
nis confessio; iugis recordatio benefi-
ciorum Dei; in aliorum factis dictisq̄;
interpretandis nulla temeritas. deniq̄;
summa obseruabat cura quidquid ad
Christi gratiam vel tuendam, vel augē-
dam quoquo modo pertinere intelli-
geret. Mortaliū rerum curas, ac præ-
cipue quæ ad affines cognatósve perti-
nerēt, omnino refugit, illud Apostoli
dictum reputans apud se: Nemo mili-

R 5 tans

tans Deo implicat se negotijs saecularibus. Erat ei proneptis ex fratre, virgo, quae deinde Ioanni Borgiae nupsit, hodie Philippi Regis apud Caesarem legato. de hac in matrimonio collocanda cum ad eum subinde referretur; totam ille rem semper ad cognatos reiecit, nec adduci unquam potuit, ut vel minimam eius negotij partem attingeret. Oranti aliquando per hyemem clauso cubiculo, allatas est Guipuzcoa litteras ianitor festine reddidit; ratus gratissimas fore, quod nimirum longo & locorum & temporum interuallo afferrentur. at ille fasciculum, ut erat ligatus, illico in ignem abiicit, re ipsa ianitorem admonens, qui sese caelesti militiae addixerit, huic esse mortalia negligenda. Peregrinis hominibus, conditionem, ipso interprete (quod multum apud principes auctoritate valeret) in aula quaerentibus, negabat sibi nisi cum summi Regis aula rem esse: ad eam si aditum optaret, daturum se operam, quantum labore ac precibus assequi posset, ut essent in intimis Regis amicis ac familiaribus.

quo

quo responso vulgato, minus multam in eo genere molestiam illi exhibebant. Nihil maioris momenti aggre diebatur vmquam, nisi attente conuul to ac propitiato Deo. nec vllum quāuis leue religionis obibat officium, quin eius animi ardor, ex toto corporis habitu, ac præsertim ex fronte atque oculis emicaret. ex quo facile existimari potest, qualem ille se in horaria precatatione psalmisque, & in sacrificio Missæ præstiterit. Sanè, cum initio sacerdotij, in medio Lateranensi templo, Christi natalitia celebraret ad aram sacris Apostolorum Petri, Pauli, & Andreæ reliquijs inclytam, tanta est repente spiritus dulcedine delibutus, vt inter diuinam rem peragendam lacrymas tenere nulla vmquam ratione potuerit. Quo tam insolito spectaculo commotus è circumfusa multitudo quidam, ac rem longe secus interpretatus, Francisco deinde Stratæ Ignatij administro in aurem insurrans: Facinorosum nempe virum, inquit, sacerdotem istum tuum, & omnibus flagitijs coopertū, qui con-
sci

scientiæ stimulis agitatus, crimina sua
 toto pœnè sacro defleuerit. Visionum
 præterea exstat libellus, ac luminum,
 quæ illi ferme sacrificanti obuenère,
 quo maxime tempore Societatem or-
 dinabat: quas visionès ipsemet pietatis
 & memoriæ causa in ephemeridem re-
 tulit. Eum libellum qui attentius le-
 gat, clare perspiciat, qua præparati-
 one, quo spiritu ad Sacramentum altaris
 accedere consueuerit. Septem etiam
 Urbis templa, & religione & Pontifici-
 indulgentijs celeberrima, certis anni
 temporibus diligenter & caste visebat
 pedes, & quidem per hyemem lacerna-
 tus, haud sine mantelo: nec vlla corpo-
 ris lassitudine, aut cæteros exēplo suo
 destitui, aut se tantorum bonorum cō-
 munione fraudari patiebatur. Piacula-
 ria vero grana quæ dicuntur, & cereas
 agni cælestis effigies, pictasque Sancto-
 rum icunculas, & alia id genus quæ ab
 impijs irridētur, ita studiose tuebatur,
 & caras habebat, vt in eius scrinio post
 mortem nihil fere aliud apparuerit.
 Pro Ecclesia Catholica, ac nominatim
 pro Christianis Regibus atque princi-
 pibus,

pibus, quotidie ardentem orabat: pro summo vero Pontifice numquam sine vberimis lacrymis. Et quoniam denuo lacrymarum incidit mentio; non omittenda videtur hoc loco res memoratu digna. In cæteris ornamentis ac beneficijs, donum etiam lacrymarum Ignatius à Christo Domino acceperat sic, ut in singulas preces illico fletus erumperet. qua consuetudine eò denique adductus est, uti propter acrimoniam humoris paulatim exesa luminis vi, aciem oculorum pœnè amiserit. hac ille iactura, quod ad ipsum priuatim attinebat, non sane mouebatur: quin immo triumphabat se in obsequio Christi oculos perdere. Sed quoniam id fieri sine magno communis rei detrimento non poterat; suorum præsertim accedente impulsu, precari Dominum institit, ut sibi liceret interdum à lacrymis temperare. nec frustra. si quidem ex eo tempore tantum in lacrymas ius & arbitrium obtinuit, ut earum quasi habenas, prout vellet, adduceret idem atque remitteret. Quæ res cuiquam fortasse veritatis fidem excedere videatur; sed

sed nobis utique in tam recenti memoria mentiendi causa non est.

Quod eius fuerit de perfectione iudicium.
Cap. II.

A C licet precationi usque ad eodeditus esset, tamen eo studio, se vel à publica re administranda, vel à caritatis cæterarumque virtutum officiis minime patiebatur abduci. & quamquam certum unicuique spatium temporis quotidie necessarium esse dicebat ad se colligendum, viresque diuinitus impetrandas; tamen eos non ita laudabat, qui dulcedine solitudinis, & diuinæ familiaritatis illecti, in arenam descendere, & sua primum vitia euellere, deinde etiam proximos adiuuare negligenter. quinimmo, pluribus doctus experimentis, aiebat, qui minus in eo genere sibi temperant, eorum plerisque (nisi periti cuiuspiam ductum sequantur, vel præcipuo Dei fulciantur auxilio) partim dæmonum illusionibus obnoxios esse, partim etiam cõtumaces, & sibi placentes, & in sua sententia mire obstinatos ac peruicaces euadere: quæ

peste

peste nulla propemodū esset hominū
cœtibus capitalior. itaq; suorū ille pro-
fectū, non tam ex continuata precatio-
ne, vel diu:urno secessu, quàm e solide
virtutis officijs, ac præsertim ex māsue-
tudine atq; animi æquitate spectabat.
Cum è familiaribus nescio quis, fratrem
præstanti religione collaudans, ad I-
gnatium cum admiratione dixisset: En
hominem iugiter precationi vacantē:
immo vero, mutata voce, en, inquit I-
gnatius, hominem sibimet acriter im-
perantem. Alium quempiam, quod
stomachosior esset natura, & subinde
in amara verba prorumperet, sese fra-
trum consuetudini alieno tēpore sub-
trahentem, Ignatius blande compel-
lans: Quin te, inquit, statutis horis in
fratrum consuetudinem das? cum ille
iracundiam naturæ, bilemque præten-
deret; Næ tu vehementer erras, ait Igna-
tius: etenim hæc & huiusmodi vitia,
non fugiendo, sed resistendo vincun-
tur. Deniq; licet piæ precationis laude
præcelleret ipse, vt dictū est, semper ta-
men spiritum, quē vocant mortificati-
onis, spiritui speculationis antetulit.
nam

nam ut in eloquentiae studio, cum & ars, & usus ipse sit necessarius, longe plus tamen à sapientibus viris vsui quàm præceptioni tribuitur; sic in parandis virtutibus cum & commentatio, & actio requirantur; multo plus tamen agendo & pugnando, quàm speculando vel cogitando proficitur.

De caritate ipsius in Deum.

Cap. III.

Caritate in Deum fuit, quanta par est cum esse, qui ipsius Dei gratia rebus humanis nuntium sponte remisit. neque solus etenim Dominum amabat, ut præ illo reliqua omnia nihili duceret, quæ virtutis huiusce præcipua est pars; verum inerat in amore voluptas mira: prorsus ut quantislibet pressus curis, ac molestiis fatigatus, in vnius Dei recordatione, & quasi amplexu, per summam delectationem acquiesceret. Christum vero Dominum ac liberatorem videndi sicuti est, tanta flagrabat cupiditate, ut eam ipsam obrem solui corporis vinculis vehementius in dies optaret. Itaque si quando gra-

graviorem incidisset in morbum; concepta migrandi spe, abstrahatur illico à sensibus non sine magno valetudinis detrimento: quocirca mentem à caelestibus rebus interim auocare etiã atq; etiam iubebatur à medicis. & quoniam acerbissima Christi mors pro salute humani generis obita Ignatio sèper obuersabatur; vicissim ille p̄Christo per summos cruciatus quotidie cupiebat emori millies. Quoties vero ingesta in illum conuitia & ludibria reputaret apud se; non modo rei atrocitate permouebatur vt multi, sed etiam accendebatur generoso quodam imitandi studio; atque in semetipsum quasi tanti sceleris auctorem acerrime exardescibat: ac nisi eum cohibuisset existimationis ratio propter salutem aliorum; simulata demētia, ad plebem in se concitandam, nudus onustusque cornibus, aut alio foedo corporis habitui prodire non dubitasset in publicū; & incessentes cœno vel stercore pueros, vocesque improbas, & sputa, & omnes alias insanæ multitudinis contumelias libentissime pertulisset. Sed

S quo-

quoniam eiusmodi nulla se dabat occasio, certè quod erat proximum sedulo faciebat, vt immortalia Domini beneficia in se, memoria coleret sempiterna, & in eiusdem vel indaganda voluntate, vel gloria quærenda, suas omnes curas cogitationisq; consumeret. cuius rei vel hoc satis magno argumento fit. Inter ipsam negotiorum molè perditas meretriculas tanto studio conabatur ab impuritate auocare, vt si qua ex ijs resipisceret, seque intra pudicitia septa recipere vellet, grandis iam natu vir, & Præpositus Generalis, antecedere ipsemet, ac perductoris quodammodo munere fungi, Christi causa nõ erubesceret. In quo cum admoneretur à quibusdam, frustra tempus ac laborè infumi, quippè insanabiles esse eiusmodi feminas, ac licet in præsentia poenitentiam ostenderent, breui tamen ad ingenium redituras: Ego vero, inquit ille, cuiuslibet istarum, vnus dumtaxat noctis impedisse flagitia & iniurias in Deum, omnis operæ ac vigilantia pretium duxerim.

De

EX hoc tam incenso in Deum amo-
re, egregia nimirum illa caritas in
homines redundabat. quos quoniam
pretioso eiusdem sanguine redēptos,
ac proinde carissimos illi sciebat esse,
quidquid in Deum non poterat nulli-
us egentem rei, omne id, ipsius gratia
in proximos conferebat. Ut primum
è peccatorum cœno emerfit, confe-
ssim ad cæteros ex eodem cœno ex-
trahēdos incubuit. atque ob id ipsum
(vti supra dictum est) ingenti labore
& incommodo litteris operam dedit:
& in Societate instituenda nihil spe-
clauit aliud, nisi vt errātes animos ad
rectum salutis iter omni ratione redu-
ceret. Barcinone, cum in Gramma-
ticę studio verfaretur, eodemque tem-
pore, animorum quoque salutem acer-
rime procuraret; virginum quoddam
collegium, cuius nomen consulto re-
ticeo, soluta admodum disciplina, cor-
ruptisque moribus, ad veterem sancti-
moniam ac sobrietatē omni studio re-

S 2 uocare

uocare nitebatur : suadebatq; illis præcipue frequentem vsum sacræ Confessionis, & Eucharistiæ. Quam ad rem, temporibus illis insolitam, quo facilius eas adduceret, præire ipsemet illis palàm decreuit, adhibito ad id Moyse Puialto sacerdote, quo ipse ad confessiones utebatur, spectatæ virtutis ac sanctitatis viro. Igitur ex eius manu corpus Domini cum subinde sumpisset, feminis ex odæo spectantibus; tam præclaro exemplo & assiduïs hortationibus incitata, pleræq; ad salutarem penitentiam officiumque traductæ sunt. quod nefarij quidam amatores vbi sensere, aditumque sibi ad optata flagitia magis in dies obseptum videre, in extremam efferati rabiem, Ignatiũ & Puialtum ex insidijs adoriri constituunt: ac die quodam è templo redeuntem vtrumque fustibus ita male acceperunt, vt Puialtus paulò post è vulnerum dolore sit mortuus; Ignatius vero dies aliquot in lecto iacuerit. sed vixdum receptis viribus, nec alterius nece, nec suo malo perterritus, ad instituta caritatis officia redijt alacer. cumque eum

vulgo

vulgo monerent, ac per Deum obtestarentur amici, ne denuo in capitis di' crimen daret sese: Quid mihi optatius, inquit ille, quàm pro Christo Domino, meisque proximis emori? Parisijs, amicum à turpi cuiusdam femine consuetudine frustra sepè reuocare conatus, cuius ille flagitij causa vicum subinde petebat, nō longe ab vrbe positum; denique egressus hominis & itinera dissimulanter explorans, deterrēdi eius consilium tale commentus est. Stagnum erat propter viam qua transeundum erat illi de more; eo maturè præuertens Ignatius, tempestate perfrigida sese nudus aquis collo tenus immerfit; ibique salutare amico tetendit insidias. nam vt appropinquātem aspexit, Deum precatus, vt ea res vtrique feliciter eueniret, horribili repente in aduersum intonuit voce: Quo, quo miserrime properas? non intelligis in quanto versere periculo? nōne intētum in te diuinæ iustitiæ gladium vides? Perge porrò, perge nefariam istam explere libidinem. Ego me hic tam diu tua causa macerabo, quoad cę-

lestes iras meo malo auertam abs te.
At ille subita voce perculsus, atq; ad Ignatij aspectum veluti deprehensus, obstupuit: demiratusque caritatem viri, nec dubio pudore concepto, retulit pedem, & in posterum Deo adiuuante sese ab illa pestifera familiaritate continuit. Alius quidam Ignatij alumnus, praestanti vir ingenio, magnos in virtute processus effecerat, ac deinde (quæ humana fragilitas est) labore victus, dæmone sollicitante, circumspiciebat fugam. quod ubi sensit Ignatius, varijs ad eum retinendum hortationibus monitisque incassum adhibitis, eo denique descendit, vt pro discipuli sanitate totum triduum omni cibo potuq; abstineret, precesq; cum lacrymis ad superos funderet, qua poena tamquam remedio, languenti animo applicito; resipuit ille, suumque errorem gemebundus agnouit; ac deinde in suscepto genere vitæ cū laude perstitit. Parisijs, vt antea dictum est, deposita pecunia fraudatus à contubernali, sic vt ad sese alendum stipem emendicare deinde cogeretur magno studiorum

rum detrimento ; non modo iratus amico non est, verumetiam insigni beneficio rependit iniuriam. Cum enim fraudator ille postea Hispaniam repetens, graui morbo ex itinere implicitus, Rhotomagi substitisset (quæ vrbs tridui ferme iter distat Lutetia) ingrauescente valetudine paulatim ad omnium rerum inopiam est redactus, cūque, vt ignotus in alieno solo, spem nullam subsidij cerneret ; licet præterita meminisset, ac præclare sibi esset conscius, quàm male de Ignatio meritis fuisset ; tamen tantam opinionem de eximia viri bonitate conceperat, vt non dubitauerit, illum de suo casu per litteras facere certiolem ; & aliquid opis ab eo suppliciter petere. Tū Ignatius, quasi hereditas aliqua sibi obuenisset, sic alacer nulla interposita mora se in viam dat ; Deum pro amici salute etiam atque etiam obsecrans ; quinetiam (quod longe mirabilius est) ad propitiandum illi numen, iter illud totum pedibus nullo prorsus cibo potuque, ingenti celeritate conficit. Urbem ingressus, conquistū homi-

S 4 nem

nem amicissime inuifit, affectum semi
animemque sedulo ministerio recrea
uit. atq; vbi morbo leuatus est, litteras
ei commendatitias ad amicos in His
paniam dedit; & mendicato ab se via
tico instructum in nauem imposuit,
cum ille simul pudore gaudioque cō
fusus, dextram Ignatij tenens, Deum
superosque omnes inuocaret ad grati
am illi pro se referendam; satisq; mira
ri non posset, senescente iam mundo,
tantum caritatis exēplum in terris exi
stere. Per idem studiorum tempus, ta
metfi multum de spiritali functione
remiserat, numquam tamen potuit se
continere, quominus ereptum ex litte
rarijs occupationib⁹ quotidie tempus
aliquod in proximorum salute consu
meret. itaque & condiscipulos ad vir
tutem ac pietatem ex occasione incita
bat; & ex collatitia pecunia multorum
subleuabat inopiam; & aegrotos visen
do recreandoque humanissime sola
batur. In ijs cum ad quemdam adijisset,
graui & contagioso vlcere laborantē;
& ministrandi causa, vt fit, decumben
tem, subinde attrectasset; in discessu
me-

metus Ignatium subijt, ne ex eo contactu dextra pestilentia contraxisset: que suspicio cum sollicitaret hominem vehementer, eumque ab huiusmodi caritatis officio in posterum auocaret; ille cognita fraude confestim in semetipsum exarsit; dextramque in os identidem inferens, increpuit ultro: Qui de vna manu tam anxius es, quid vniverso corpori facies? Atque hac fortitudine & presentem depulit metum, & ad eadem porro exsequenda pietatis opera sese vegetum atque hilarem prestitit. Atque hanc egrotos adiuuandi consuetudinem non modo priuatus, vbicumque terrarum fuit, verum etiam Societati Præpositus diligentissime tenuit. Nam est nostris ut quisque in morbum inciderat, cuiuslibet esset ordinis, ex templo acciri medicum imperabat, ac nihil prorsus omittere eorum, quæ is præscripsisset, oppigneratis etiam, de uenditisque, si opus esset, lancibus, stragulisque, & cætera suppellectili. Sanè, cum ex laicis adiutoribus quidam sæua conflictaretur febre; ad eumque refocillandum delicatiori cibo opus esset, quidquid nummulo-

S s rum

rum domi erat, denarios tres eam vnam in rem infumi iussit. ac resistenti paulisper obsonatori, nihilq; praeter ea pecuniae ad caeteros alendos superesse dicenti: Atqui nos quidem, inquit ille, valemus: arido pane contenti esse poterimus. atque ita languenti coemptum obsonium est. Ipsos vero decumbentes inuisebat subinde ipsemet, confirmans vnumquemq; verbis plane diuinis atque caelestibus, dabatque operam, vt omni deposita sollicitudine, superioribus esse curae se suamque salutem, sine vlla dubitatione sentirent. Homines vel de se ipso priuatum, vel de Societate communiter bene meritos diligentissime coluit, nullumq; in eos neque viuos neque mortuos grati ac memoris animi officium praetermisit. quippe non modo pro ipsorum salute Dominum per se suosq; precabatur assidue, sed etiam, dum viverent, saepe domum veniebat salutandi causa, eosdemque adeuntes ad se quanquam alieno tempore, accipiebat in primis hilariter, deq; Societatis progressu, ac rebus praesertim Indicis, qua-

quarum ipsa longinquitas habet delectationem, pergebat amicissime facere certiores: atque etiam, cum opus esset, quibus rebus poterat, benignè adiuuabat. Hieronymo quidem Arzio, Hispano doctore (qui cum erat ei magna necessitudo) non modo grauiter egrotanti frequens adfuit ipsemet, sed etiam fidelibus famulis destituto, probos & industrios è Societate viros ministrandi gratia submitit. Andreas Lipomanus patricius Venetus, quem Trinitatis Priorem appellabant, vir non pietate minus, quàm genere nobilis, Collegio nostrorum hominum constituendo Patauij, opimum sacerdotium eiusdem vrbs addixerat, dimidia tantum parte vectigalium, sibi quoad viueret reseruata. At verò Ignatius, ne se vinci pateretur officio, patentibus litteris eum vltro perpetuum sacerdotij administratorem declarauit, neque è vectigalibus attigit quidquam, nisi quod ab ipso Priore quotannis ad paucos è nostris alendos per eleemosynam præberetur. quinetiam eius fratris filio pēnsionem decreuit annuam

nuam

nuam aureorum ad quadringentos; quam tamen bonus ille Prior nequam admisit, ac cæteros item, quorū beneficijs puocatus esset, eximio quodam studio & obseruantia prosequutus est.

*Mansuetudo eiusdem, & comitas,
Cap. V.*

AB omni fastu & moribus imperiosis vehementer abhorruit. vestigium in eo contumaciæ cernereres nullum. &, quod difficillimum est, lenitatem ita cum grauitate miscebat, vt neque facilitas de auctoritate, neque seueritas quidquam de suauitate detraheret. Parisijs per iocum inuitatus à nobili quodam, vellet ne tridiculis ludere (quibus in oblonga mensa per angustum fornicem, eburnea pila traijctur) Ego verò ludam, inquit Ignatius. At enim qua sponsione, subiicit ille, qui pecunia careas? Tum Ignatius: Hac sponsione, respondit, vt certò vtique dierum numero tibi deseruiam: verū tamen, arbitrato tuo, si viceris tu: meo, si superior ipse discessero. Cum ea conditio

ditio placuisset: Age sanè. in certamen descenditur. cumq; nihil minus calle- ret Ignatius, diuinitus factum est, vt in singulos omninò traiectus victor e- uaderet: subinde exclamante aduersa- rio, se merito plecti, qui Ignatium pro- uocasset: seq; diuinum iudicium pro- fus agnoscere. Peracto deinde certami- ne, victum victor ab inanibus curis & occupationibus, in aliquot dies abdu- ctum. è sponcione, spiritualibus exerci- tationibus diligenter excoluit: torpen- temq; situ ac delicijs animum ipsius, ad salutarem Dei metum, æternæque vitæ cogitationem excitauit. Venetijs Patauium pedibus cum iter haberet, domestica, eaq; admodum attrita la- cerna ob inopiam indutus, Iacobo Laine comite, pecuarius quidam puer, qui à via non longè armenta pa- scebat, conspectis eminus peregrinis, ad eos repentè propius aduolat; habi- tusq; fortasse nouitate permotus, desi- xis procaciter in Ignatium oculis, ca- chinno tollere, eidemq; licentius cœ- pit illudere: cumq; Ignatius vultu pla- cido substitisset; conuersus ad eum co- mes:

mes:

mes: Quin, ait, acceleras gradum pater, teque istius pueri petulantiae subtrahis? Immò verò, inquit ille, cur puerum oblata sibi præter spem hac tanta oblectatione fraudemus? Itaque consulto etiam diutius hæsit in iisdem vestigijs, ac se curiosius intuentum ridendumque affatim proteruo adolescentulo præbuit: plus nimirum ex hoc qualicumque sui contemptu ac ludibrio hauriens voluptatis, quam alij ex vulgi plausu faustaque acclamatione percipiunt. Atque hunc mansuetudinis tenorem diligenter in omni vita seruauit: ac satis constat, annis ipsis triginta, quibus Christum sequutus est, neminem prorsus ab eo fuisse non modo contumeliosè tractatum, sed ne appellatum quidem acerbius. Si quid præciperet, rogati erat propior quam iubenti. Alloquendi vero eius causa nihil erat necesse tempus opportunum, aut molles captare aditus: qualibet adijsses hora, siue corpore melius haberet, siue deterius, prosperis æquè atque aduersis in rebus, & accipiebat benignè, & patienter ad finem vsque sine in-

terpellatione audiebat, ac nullum quamuis infimæ sortis hominem stare coram se, nedum aperto capite patiebatur esse. nec modo ex destinato congressu, verum etiam ex occurso fortuito, fratres ita lætis intuebatur oculis, vt vel ex hoc, insitam animo in omnes beneuolentiam satis ostenderet. Amicos præterea, tum domesticos, tum externos interdum ad prandium aut cœnam, siue vt appellabat ipse, ad poenitentiam inuitabat, nec repudiabat si quis vlrro se offerret: quintiam interueniētes cœnæ, vel in ipsam exitu, nihilominus iubebat accūbere, & frustula panis ipse carpendo, & simulanda appetentia, conuiuium cōsulto extrahebat, quoad nouissimus quisque sine rubore aut sollicitudine, per otium absolueret. Si quis ab eo quidpiam, sibi alijsve peteret, vel dabat hilare, verbis etiam, quod aiunt, munus exornans, vel si abnueret, causas afferebat eiusmodi, vt ille sese contemptum nullo modo existimare posset. ac tanta ipsius erat in eo genere, vel efficacitas, vel suauitas, vt qui
ad

ad eum legati à quopiam venerant, cū id quod volebant, minimè impetrassent, Ignatij rationibus interdum ita victi pacatiq; discederent, vt vltro ipsi mutata ratiōe, apud eos, à quibus missi fuerant, ipsius causam pertinacissime tuerentur.

*Gravitas eiusdem, & in custodia disciplina
seueritas. Cap. VI.*

AB hac porrò comitate, quemadmodum austeritas, sic etiam leuitas omnis aberat & ineptia. Ita enim compositus fuit moribus, vt nec manum, vel oculum; membrumve aliquod sine causa & ratione moueret; & in statu, incessu, accubatione, sessione, decorū teneret. Iam in loquendo fuit adeo consideratus & parcus, vt nullum planè verbum nisi consultò ac meditato proferret, neq; figuris vel amplificationibus utebatur, sed rei gestæ seriem, & rationum momenta sine fūco exponerat. qua simplicitate plus valebat in persuadendo, quàm alij calamistris & lenocinijs. De se ipso, deq; suis rebus, nisi necessitas cogeret, vel Dei gloria postu-

postularet, nihil dicebat vnquam: ab aliorum vero factis dictisve exquirēdis, nisi ad suam curam spectarent, omnino abstinebat. Consueuerat etiam eos reprehendere qui de soluta Ecclesiæ disciplina, deq; emendandis Principū moribus temerè disputarēt: quam tentationem se fugasse dicebat consideratione extremi iudicij, & eorum quæ tali tempore à semetipso propriè exigenda forent. quæ si pro se quisq; reputaret, haud ita facilè homines in aliorū vitam inquisituros. Deniq; tanta incrat in eius sermone prouisio, tarditasque lōgo vsu parta, vt cum biliosus ac præferuidus esset natura, pituitosus ob id ipsum ac lentus haberetur à medicis. Atq; hi mores, cum admirabili vitæ sanctitate coniuncti, incredibile est, quantum illi conciliarent venerationis. nam vt quisq; intimus erat Ignatio, ita suspiciebat eum maximè. Ludouicum quidem Consaluum Lusitanum, qui domus Romanæ minister aliquandiu vixit, magno rerum vsu, magna prudentia virum, dicere solitum accepimus: antequam cum Ignatio co-

T ràm

ràm egisset, præclarè sese utiq; de illo existimare solitum, qui tali Societati præesset. at verò, postquàm ipso familiariter usus est, Societatem magnifice re coepisse, quam Deus tali præside ac moderatore donasset. Iacobus verò Laines, qui proximus ab illo Societatis gubernacula tenuit, cæteri que Patres, quamuis humanissimè cum illis Ignatius ageret, tamen eximiam viri virtutem ita reuerebantur, ut benè moratos vel parenti liberos, vel magistro discipulos, ad stare diceres. Quod si quãdo (quod tamen perraro fiebat) rei necessitate coactus, vultum indueret seueriorem, & aliquè increparet asperius, tanta erat vis, pondusq; verborum, ut contra ne hiscere quidè auderet quisquã. idq; præsertim in causa viri cuiusdam insignis apparuit, qui cum turbulentiore esset, quàm ut eum diutius ferri oporteret, cumq; eius animum Ignatius blandis monitis præceptisq; ne quidquam sanare tentasset, ad extremum oratione conuersa, diuinam testatus iustitiam, ac coelestis iræ minas intentans, tantum ardorem spiritus prætulit,

rulit, ipsi ut parietes tectaque non dubio
motu nutare & concuti viderentur.
quo terrore perculsi qui aderant illi-
co procumbentes, Dei pacem preci-
bus ac votis exposcere. ipse vero qui
accusabatur, exanimis ad pedes Ignatii
se confestim abiicit, ac supplex con-
fusa voce, culpæ veniam petit, seque
posthac in officio fore pollicitus est.
Continebat autem in disciplina, cum
ceteros omnes, tum eos maximè qui
vel insigni eruditione, vel generis no-
bilitate præstarent: quippe quorum di-
cta factave ad exemplum in omnes par-
tes valeant plurimum. Otium vero, ut
omnium vitiorum fomitem ac semi-
narium, in primis oderat: itaque duos
tresve rei familiaris adiutores, cum ad
ianuam alieno tempore confabulan-
tes è superiore loco aspexisset, illico
iussit aceruum lapidum in proximo situm,
in summam ædium contignationem
sine cunctatione transferre. eosdem
tertio post mense cum ibidem iterum
otiantes animaduertisset, illam ipsam
lapidum congeriem, ut in eundem lo-
cum referrent, unde asportauerat, im-

peravit. amice insuper admonens, nihil in Dei famulatu periculosius esse desidia. Cum quemdam in tradito sibi munere valdè remissum atque oscitantem inuenisset; quæsiuit ex eo, cui nam in tali ministerio daret operam, Deo ne, an hominibus? cum ille se Deo utiq; deseruire dixisset: Plecteris igitur, inquit Ignatius; nam in rebus humanis minus accuratè versanti, iure forsitan ignouerit quispiam; at immortalis Deo ministrari negligenter, id vero nullo pacto ferendum est. Spectaculis publicis, quamuis alioqui licitis, vel etiam sacris, adesse nostros non ita facilè permittebat, quòd si qui, facta potestate, se ad ea conferrent, eos etiam atque etiam iubebat, sine vllò arrogantiae seu leuitatis indicio modestiã ac submissionem tenere; cedere omnibus; & infimum semper locum (nisi aliter à circumstantibus cogerentur) eligere. Cùm è Romano ab se nuper instituto Collegio, adolescentes quosdam solutius in publico ambulantes vidisset; castigandos curauit palàm, hortandosq; graui oratione, vt quem
habe

haberent insitum animis pudorem ac
verecundiam, cum externo item cor-
poris habitu præ se ferrent: & quoniã
Apostolo teste spectaculum facti es-
sent omnibus, cauerent etiam atque e-
tiam, ne superuacanea locutione cu-
rioso oculorũ obtutu, aliove incon-
dito gestu, motuue corporis quinquã
offenderent, præsertim cum eo de ge-
nere toto, multa cum precatone, la-
chrymisq; conscripta pulcherrima i-
pse præcepta paulò antè edidisset. Ni-
hil noui moris in Societatem induci
se inscio est passus, principijsq; vigilan-
ter & acriter obstitit: quippe qui exem-
pli vim nossent, & rerum incrementa
fallentia. Quosdam, qui ad vineam in-
iussu luserant pila, laicum etiam sapo-
ne manus lauantes, haud impunè ab-
ire permisit. seditiosos vero, & alienæ
laudis obtrectatores, & rerum noua-
rum cupidos, non diu tulit: sed omnia
expertus, quæ ad reuocandam dubiam
indolem, & peiore loco positam face-
re viderentur, si parum proficeret, ad
extremum è Societate pellebat, nec
vnquam carcerem compedesve in So-

cietatis mores induci permisit, negans qui vinculis constringendi forent, eodem esse ad nostrum institutum idoneos. itaq; custodia loco ianuam ostentare consueuerat, acciditq; aliquando, vt iusta de causa complures adolescentes exauctoratos vnà dimiserit, atque huiusmodi fere (quod silentio praetercundum non est) è Societate pulsi homines, exitialem exitum sortiti sunt, satisq; constat, alios inter symphoniam lasciuè saltantes repente occidisse, alios contracta rixa deniq; alio miserabilis leti genere periisse. In puniendo autem id sequebatur in primis, vt noxae responderet animaduersiono, & in suo quisq; vitio plecteretur: superuacanea verba silentio, ignauiam labore, honoris cupiditatem ignominia lueret. ac ferme animaduersionum Ignatij genus erat illud: circulum humi describere, ex quo noxij ne iniussu excederent: colloquijs certorum hominū nominatim interdiceret, verberationes ad praefinitum temporis spatium iniungere, & alia eiusmodi: noxas autem leuiore & quotidianas intelligo,

cu-

cuiusmodi in homines etiam studiosos perfectionis cadunt: nam grauiores Ignatius minimè tolerasset. Solebat etiam fontibus, ad humilem mensam in triclinio accumbentibus, obiurgatorem inducere, infimæ plerunque conditionis hominem sed ingeniosum & acrem, qui cunctis audientibus, vitia reorum increparet, exprobraret, & religionis annos, & negligentiam: idemque cæteros carptim nec opinantes repente perstringeret, nimirum edomandæ superbix causa mentisque è pigritiæ veterno excitandæ. Sed qui deliquerant, priusquam ex consuetudine punirentur, quàm lenissimè operam dabat, vt suam ipsi culpam agnoscerent, atque vltro sibimet multam irrogarent. quæ tamen si grauior videretur, confessione contentus, ita moderabatur, vt multum sæpè de acerbitate minueret.

Eiusdem animi submissio, & quid de virtute Obedientiæ senserit.

Cap. VII.

T 4 Ne

NEgabat, suo quidem iudicio, quæquam probè intelligere quàm vehementer in se quisq; diuinæ bonitatis operationem impediatur: quantaue illius beneficia & dona per socordiam ignauiamq; corrumpat. quo crimine sese accusabat in primis, atq; ita de suis rebus demisse & humiliter sentiebat, vt se mortalium omnium infimum, & opis diuinæ maximè egentem putaret: sibiq; cæteros omnes ad virtutem pietatemq; & exemplo & incitamento fateretur esse. Priuatæ verò vitæ quāto desiderio teneretur, & initio declarauit in recusando magistratu; & deinde, cum vt redigeretur in ordinem, aliusq; sibi succederet, omni ope contendit. quod tametsi consequutus nō est; tamē obedientiæ studium quibuscūq; rebus potuit, semper ostendit. Romano quidē Pontifici, cuius in verba præcipuo sacramento iurauerat, ita erat præsto, vt ad ipsius nutum sese paratū exhiberet, confecta iam ætate, vnius baculi adminiculo, pedibus quocunq; opus esset, peregrè proficisci vel etiam nauigium ascendere planè exar-

ma-

matum, seque eodem Pontifice iubente, mari ventisq; sine vlla dubitatione committere. Quem ipsius animum vir quidam primarius cum haud satis probaret, & in eiusmodi re consilium prudentiamque requireret; prudentiam quidem, non obedientis, verum imperantis esse respondit Ignatius. Et sane, cum in Societate nostra virtutem hanc ceteris omnibus anteferet; tum nihil huic laudi tam contrarium dicebat esse, quam in superiorum iussis & consilio examinando moram, vel potius arrogantiam. negabatque obedientis nomine dignum haberi oportere, qui legitimo superiori non cum voluntate iudicium quoque submitteret. Id enim demum esse Deo gratissimum holocaustum, cum omnes animi vires, ac praesertim intelligentia & mens, quae summum in homine obtinet locum, in obsequium Christi coguntur. qui vero inuiti ac dissentientes, actu exteriore dumtaxat, iussa praepositorum exsequerentur; hos inter vilissima mancipia, vel pecudes potius numerandos aiebat. Exstat eius epistola ad socios

T 5 .Lu.

Lusitanos in hanc sententiam scripta, (qua nihil ego quidem in eo genere vidi subtilius) quam qui accurate perlegerit, facile intelliget, quam iure Ignatius tantum huic vni mentis & rationis obsequio tribuendum putarit. Quinetiam in sermone quotidiano sapissime usurpare consueuerat, qui ad superioris nutum, voluntatis propensionem solummodo, non etiam iudicij consensionem accommodarent, eos alterò tantum pede intra religionis septa versari. Neque vero eiusmodi præcepta verbis tantum explicabat ille, sed, quantum ei res & persona concederet, etiam factis. Medico quidem, quoties ægrotaret, ita se dicto audientem præbebat, vt eius monita pro oraculis duceret, ac quodammodo prudentiam penitus exuisse, & omnem suæ salutis curam & sollicitudinem in eundem proiecisse videretur. Cùm stomacho grauissime laboraret aliquando, ex nimio videlicet hepatis calore, vt supra diximus, adhibitus medicus, quo domus eo tempore utebatur adulescente nec peritissimo, frigida corporis

poris constitutioni causam illico tribuit. nec mora. quidquid excogitare potuit ad corpus & præcordia calefacienda, præscripsit. ac primū fenestras, foresque cubiculi, ne quid afflaret auræ, obserari diligēter iussit, deinde languētem multa sub veste continere sese, postremo quā calidissimo cibatu, & exiguo mero, sed quā austerissimo refici. quæ omnia Ignatius licet sibi, non leuibus argumentis, minime accommodata sentiret, ac medicum ipsum nec litteratissimum, neque exercitissimum sciret esse, tamen, ne cū extremo quidem vitæ periculo, contra eius edicta nihil v̄mquā effatus est. Aestas erat summa: calores, vt in Vrbe, maximi: ingenti stromatum pondere premebatur Ignatius: manabat è membris omnibus tanta sudoris copia, vt culcitæ ac vestes maderent, ac nihilominus ex præcepto se intra calida fomenta cohibebat ægrotus. ardebat siti, nihil omnino poscebat: discruciebatur doloribus acerbissimis, nullam edebat vocem, linquebatur animo interdum, neque tamen significabat, denique

ni que peruersa curatione eô adductus est, vt cum vltimum sibi discrimen adesse intelligeret, Societatis administratione Patribus delegata, aditu cubiculi domesticos prohiberet omnes, vno excepto valetudinarij curatore: atque id demum exstitit signum, desperata iam valetudine, se ad vitæ exitum comparantis. Itaque Patres in re tam subita consilio habito, cum non deessent qui medici præsertim iunioris placita reprehenderent; Alexandrum Petronium, ætate prouecta virum, & medicæ artis laude præstantem, extemplo acciri iubent. Is vt inspexit Ignatium, genusque & ordinem adhibitæ medicinæ cognouit; per summam indignationem vociferatur, hominem calore necatum esse: pandi confestim fenestras & ostia; leuari stragulis lectum; frigida haustus affatim dari æstuantî imperat: quæ res prioris medici inscitiam planè coarguit; siquidem refrigerato hepate, ventriculi tormina quicuère: & obedientiæ meritis Pater auctus, pristinam insuper valetudinem breui recepit. Rursus, cum ieiunia cineralia, seu

feu Quadragesimam quamuis affecto
corpufculo perfeueranter nihilomi-
nus obseruaffet; ipsa deniq; feria quar-
ta fanctioris hebdomadæ, feбри corre-
ptus est; nec dubitauit idem Alexan-
der, quin totum id ex imbecillitate ni-
mia proueniret; quocirca pulli galli-
nacei esum ad vesperā illi præscripsit,
abiitque admodum incertus animi, v-
trum Ignatius tali tempore iussa factu-
rus esset. redit deinde postridie, quærit-
que sollicitus, num se refecerit pullo.
cum annuiffet Ignatius: Fatebor, in-
quit Alexander, ingenue id quod res
est. Complures non custodita solemnī
abftinentia, nihilominus hoc triduo
in morbum incidere. quibus ego cum
accerfitus, carniū cibatum indixe-
rim, vix ægreque ab ijs impetraui, vt
obtemperarent. propterea quod per
hos dies carnib⁹ vesci, nimis graue pia-
culum ducerent. tu contra, peracto iā
pœnè curriculo, ad ipsas metas meo
monitu non recusasti desistere. hoc e-
go, Pater, satis mirari non possum. Ad
ea Ignatius serena fronte, quæ animi
tranquillitatem indicaret: Atqui obe-
dien-

diendum est, inquit. nec plura in eam sententiam effatus est. quo responso mirifice delectatus Alexander, & sanctitatem viri magis magisque suspiciens, totam rei gestae seriem ipsemet mihi deinde narravit. Atque ad sapientem hanc sanctamque stultitiam coecae, ut ipse appellabat, obedientiae suos, ut essent ad subita ac seria promptiores, interdum fictis etiam in rebus erudiebat. Sacerdos quidam, edito iam signo, paratus ad sacrificium, & calicem tenens, cum e vestuario pedem efferret, per nuntium ab Ignatio, qui totam rem e propinquo observabat, repente iubetur, sacro deposito ornatu, pallium sumere procedendi causa. Paruit ille sine tergiversatione, ac palliatus Patri confestim apparuit. Tum Ignatius quaerit ex homine; sit ne aegre passus, in procinctu iam ad immolandum, subito se iuberi sacra deponere vestimenta, remque diuinam omittere? Cum ille, se, ne tantulum quidem esse commotum affirmaret: Atqui me, scito (inquit Ignatius) non quo te in praesentia opus habeam, sed periclitandi

di tui obsequij gratia id fecisse de industria. & sic habeto, plus te sacrificio deferendo esse meritum, quàm si id ipsum, vt destinaueras, illico peregisses: nam & si altaris mysterium tanti apud Deum est, quanti profecto est; tamen, vt scriptum legimus, melior est obedientia quàm victimæ. Quemdam etiam, cum maxime confessionem nobilis cuiusdam exciperet, consulto vocari ad se iussit. cum ille se peracto mysterio mox affuturum dixisset; accersit eum denuo: at ipse nihilominus confitentis rogatu hæsit paululū. ac venienti demum Ignatius: Itá ne vero? iterum, inquit, euocandus es? Et grauioribus verbis excepit hominem, non quo illius tum quidem opera egeret, sed obseruantiam & agilitatem experiri voluerat. Sic enim aiebat, cupere se, quemadmodum cæteræ Deo dicatę familiæ, ex instituto alię paupertatem, alię silentium, alię psalmodiam, alię denique aliud præcipuo studio coleant, sic in Societate nihil haberi prius aut potius alacritate amoreque parendi, & maxime proprium insigne nostro.

stro-

strorum hominum esse Obedientiam; quippè quæ, diuo Gregorio teste, virtus vna, cæteras omnes animo virtutes inferat, infertasque custodiat. Hisce ergo artibus, & huiusmodi, subinde alumnos exercere consuevit; vt ad quamlibet præfecti vocem, aut significatione parati, vel inchoatum apicem in scribendo relinquerent; seque expeditos vbi vbi opus esset, illico sisterent.

Paupertas eius, & castimonia.

Cap. VIII.

Voluntariam paupertatem (quam ille religionismurum appellabat) ad extremum vsq; constantissime coluit; nec modo ipse proprium habuit nihil, sed ne alios quidem, quamuis genere nobiles, ac delicijs olim assuetos, quidquam habere permisit. quinetiam quemquam è professâ domo apud Germanicum, Romanumve Collegium, nisi admodum raro & iusta de causa prohibuit vesci: quo nimirum, si opus esset, iurare verius posset, nihil omnino ad ipsam domum ex Collegiorum fructibus peruenisse. Pauperem autem
spiri-

spiritu eum sibi denique aiebat videri, qui erga ea quibus vteretur, sic esset affectus animo, vt instar statuæ cuiusdā videretur esse, quæ nullo pacto resistit recusatve, quominus omni quamuis pretioso amictu & ornatu confestim exuatur. Castitatis vero laudem Dei beneficio tãtam adeptus est, vt ex quo die sese in beatæ Virginis fidem ac patrocinium contulit voto, nullam, vt initio dictum est, deinde quamuis præferuidus natura, carnis tyrãnidem senserit. Porro in Societate nobilissimam hanc virtutem tanto studio custodiri volebat, vt nihil omnino neque in dictis neque in factis lasciuum aut petulãs appareret: ac quoad fieri posset, nostri cælestem vitam in terris agerent, ab omni corporis contagione seiuncti. Quinetiam in scholis Terentium explicari (ni perpurgatus esset) quamquam optimum Latinitatis auctore, & Romanæ comoediæ principem, vetuit nominatim, quòd eum videlicet parum verecundum ac parum pudicũ arbitraretur. Noluit igitur ea lectione puerorum animos imbui, ne plus mo-

V ribus

ribus noceret, quàm prodesset ingenijs. ex quo facilè existimari potest, in ceteris rebus quàm acer ac vigilās custos pudicitiae fuerit.

Aequitas animi ac constantia eiusdem.

CAPVT IX.

ADuersus ea, quæ videntur acerba, & contra omnes varietates, quæ invita versantur, animo fuit semper ita præsentis, vt numquam vel à statu naturæ, vel à religiosi dignitate discederet. Romæ cū apud nobiles quosdam, vt solebat, de rebus diuinis familiariter ageret, instituto iam sermone, trepidus ab domo nuntius ei repente in aurem insufurrat, lictores in domesticam suppellectilem à creditoribus immisos, cuncta miscere & euertere: vix ab eis impetratum sustinerent tantisper, dum ipse tota de re certior fieret. His auditis Ignatius: Bene habet, inquit: & inchoatam disputationem admirabili tranquillitate animi absoluit. Quærentibus dein amicis, quid subitæ rei accidisset: Noster, inquit, ceco-

no-

nomus ad necessariam ædificationem
ere alieno contracto, in præsentia sol-
uendo non est. impatientes moræ cre-
ditores, ad auferenda pignora ministe-
rium forense miserunt. ij perturbare
dicuntur omnia: sed me res nõ mouet.
nam strata si abstulerint, humi pro no-
stra paupertate cubabimus. vnum verè
or, ne inter tumultum, commētarij de
religione pereant, magna cura & labo-
re confecti. hos ego sane velim saluos:
cætera negligo. Tum ij qui aderant, Pa-
tris patientiam admirati, facinus indi-
gnum exclamant; domum nostrã ad-
uolant; prædesq; pro Ignatio facti, sa-
tellitũ proteruitatẽ magno cõuicio co-
hibent. neq; ea res cuiquã amicorum
fraudi fuit: si quidẽ aureis ducentis ab
Hispano doctore, cuius modo memi-
nimus, Hieronymo Arzio, & quidem
quid accidisset ignaro, postera die sub-
missis, nullo ipsorum incommodo æs
alienum est persolutũ. Suscepta nego-
tia in finem vsque perseueranter vrge-
bat; neque vero, quos sibi socios expe-
ditionũ assumpserat, torpere patieba-
tur. Vbi necessariũ iter, velq; aliud gra-

V 2 uioris

uioris momēti destinasset in diem certam, præsertim si postularet occasio, nulla vi tempestatis, aut alia quavis difficultate deterrebat, quominus ad constitutum tempus cogitata perficeret. In adeundis principibus quod ille necessario & sæpe faciebat cunctas aulæ molestias, & indignitatem & aulicorum contumaciam deliciasque vorabat alacritate mirabili. aditque aliquando, ut aditu excludit commodam admissionem horas quattuordecim ieiunus obsederit. quid, re bene perspecta, consiliariis iam adhibitis, decreuisset; haud ita facile se ab eo deduci patiebatur. Ad ecclesiasticam disciplinam pro sua adiuvandam, statuerat ne quis ex Ordinibus transfuga, quamuis eruditione, aut eloquentia, aut alia qualibet laude clarus, in Societatem admitteretur. Obtulere se multi; nec gratiam quemquam reciperet. quinetiam quis per nostrorum imprudentiam repererat, qui vel diem vnum in alienis castris fuisset, contra nitentibus

iem cer
Occasio
rauis dif
inus ad
perficie
s viris
faciebat
gnitate
delicia
i. ac
xclusio
ras ip
erit.
arij se
d ita
Ad Ho
ia part
ex al
erud
ualibet
dmite
e pree
est, v
etiam
tiam in
alieno
s inter
dum

um aduenæ propinquis; amicisq̃ue
ratiofis, remittebat ad pristina signa,
el si minus pareret, certè è Societate
ellebat: ne cæteri nimirum Ordines
nobis conqueri possent; aut Socie
as quasi quoddam perfugium deserto
ibus esse putaretur. Neque minorem
nimi fortitudinem præstitit in ijs tu
ndis, quos, probato ipsorum spiritu
t vocatione, in Societatem adscripsit
et. quorum constantia cum à parenti
as (vt fit) per amplissimos etiam vi
nos acerrime interdū oppugnaretur; I
arij se
gnatius, vbi opus fuit, coram summo
pso Pontifice, suorum causam contra
pes & gratiam, diuino fretus auxilio,
ine vlla dubitatione metiue, non so
am defendit, sed etiam obtinuit. Ita
ue principes etiam viros Iulius III.
ontifex Maximus festiuè admone
at, ne cum Ignatio contenderet; vti
ue ni vellent è certamine victi disce
ere. Cum lege cauisset, ne quis è no
tis vel exsequiarum, vel sacrificij, vel
uiuspiam omnino ministerij nomine
ecuniam aut eleemosynam vllam ac
peret, nedum cogeret; eam ipse legē
dili-

diligenter sancteq; in omni vita serua-
uit; neque commisit vniquam, vt fidei
suam, in rebus praesertim sacris, teme-
re obligaret; vel (quod vitandum est
maxime) specie pietatis quaestum face-
re videretur. quo in genere illud infi-
gne memorant. Grauius aegrotabat a-
tate iam deuexa, idem Hieronymus
Arzius. ad hunc, visendi causa (fuit e-
nim in colendis amicitijs diligentissi-
mus) cum venisset Ignatius, homine-
que benigno & spirituali alloquio re-
creare conatus esset; ille de futura vita
solicitus, aureos ducentos ad piacula-
ria sacra pro se facienda sudario inuo-
lutos institit Ignatio obtrudere. quos
cum obfirmato animo reiecit Pet-
ter, quod diceret se alieno periculo do-
ctum, ab huiusmodi conuentis iam-
pridem abstinere, neque plus oneri
velle suscipere, quam quantum praesta-
re cum fide posset; admiratus ille san-
ctimoniam & integritatem viri, eam
ipsam summam paulo post ad eundem
sine vlla conditione transmisit. Tum
Ignatius sponte complures hostias ad
expianda amici peccata decreuit; neq;
in

in officij & caritatis certamine vinci se ab laico passus est. Pacem & concordiam (quoad officium & Dei gloria pateretur) non modo cum suis, verum etiam cum alienis omni cura studioq; retinuit semper; & cavit, ne, aut per se, aut per suos facto dictove quęquam offenderet. Cũ Martinus Olavius, qui Collegio Romano annos aliquot magna cum laude præfuit, excellenti vir ingenio doctrinaq; theses aliquot de more proposuisset, in quibus erat caput de Immaculato, vt appellant, Conceptu beatę Virginis; licet ea de re Ignatius pro sua egregia in Deum & Virginem pietate minime dubitaret, tamen ne Fratres Dominicani, qui ad disputationem invitabantur, id agrę ferrent, seque nominatim prouocari putarent, (contrariam enim sententiam auctore D. Thoma tuentur eorum plerique) eam thesem, quamquã ingemiscente Olauio, induci tolliq; omnino imperavit. Anno Christi nati M. D. LIII. cum Societas in Hispania, Deo adiuuante, maiorem in modũ cresceret; grauiam in no-

stros crimina repente conficta ab ini-
quis, & Exercitiorum spiritualiū præ-
cipue liber in suspicionē apud sacros
Inquisitores magno apparatu artifici-
oꝛque vocatus est. quo nūtio Romam
allato, multi auctores ignatio fuere, vt
se suosq; omni ope tueretur, accusato-
rum calumnias & improbitatem in tā
to præsertim suæ existimationis ac fa-
mæ periculo redargueret. At ille con-
scientiæ testimonio ac Dei bonitate
subnixus, nihil extimuit, remꝛque totā
sine vllō tumultu magistratibus co-
gnoscendam reliquit. quorum opera,
& veritas breui patuit omnibus, & ex
eo tempore Societas in ijsdem provin-
cijs feliciores in dies habuit progres-
sus. Nec minor anno insequente in no-
stros, qui in Gallia versabantur, procel-
la defauijt. Siquidem graui ab aliquot
illustribus Theologiæ doctoribus, de-
creto proposito, vsque adeo lacerata
ac tantam in inuidiam adducta Socie-
tas est, vt eam non modo profanum
vulgus, verumetiam concionatores i-
psi quotidianis probris & conuicijs è
superiore loco proscinderēt. Ei decre-

to criminibusq; scripto refutandis cū
 se aliquot è nostris Ignatio paratos of-
 ferrent, ac res indigna, minimeq; to-
 leranda cunctis videretur esse, verbis
 ex Euangelio desumptis Ignatius: Pa-
 cem, inquit, do vobis, pacem meam re-
 linquo vobis: neq; certamen cum ad-
 uersarijs vlllo pacto suscipi est passus,
 quòd diceret, proculdubiò fore, vt ip-
 sa dies & nostrorum innocentiam sa-
 tis probaret, & inimicorum cogitatio-
 nes & consilia frangeret. Id quod non
 ita multò pòst, Dei beneficio est factū:
 nam & accusatio tota breui consenuit
 & ipsis criminationibus illustrata So-
 cietas radices in ijs regionibus egit alti-
 ores. Admirabilem verò facilitatem,
 vel potius animi altitudinem Romæ
 ostendit Pater in acerbissimis vicini
 cuiusdam iniurijs perferendis. namq;
 is, vt nostros in proximam sibi domū,
 quæ Petri Codatij fuerat, immigrasse
 cognouit. cum Ignatium sociosq;, vt
 alij multi, sine causa pessime odisset: v-
 na re valde lætatus est, quòd vendendi
 suas ædes, quippe nostris valdè oppor-
 tunas, & conficiendæ pecuniæ præcla-

ram sibi occasionem oblatam putaret. Ergo, ut peregrinum ad conditiones quamlibet iniquas cogeret, varijs artibus patientiam hominis exercere constituit. ac primum in atrij cuiusdam interiacētis, quod finibus nostris contineri constabat, possessionem impudenter inuasit: neq; tamen Ignatius eam rem iudicio persecutus est. In id atrium deinde pauoues, & alia demisit altilia, quæ obuersis in eam partem cubiculis nostris molestissimo clangore diu noctuq; obstreperēt: nequaquam exoptulauit Ignatius. eidem, triclinij parietes in eam partem luminis causa perforare volenti, per summam contumeliam restitit ille: nihilominus quicuit Pater, atq; ob id ipsum cæco aliquot annos triclinio est vsus. Cum hæc maximè ageret vicinus, vltro Ignatium ac socios tota Vrbe institit criminari, bipedumq; nequissimos & cupidissimos dicere, qui in alieno solo, non contenti malè parta ingenti pecunia, domibusq; per falsam religionem occupatis, possessiones in dies continuare, seq; ipsum patrijs ædibus pœnè
per

per vim exturbare contenderent. Quæ res cum delatæ ad Ignatium essent, nõ modo sedato animo tulit, vt cætera, sed etiam ex eo die Dominum deprecari pro aduersario cœpit ardentius. Denique cum ille diuturna importunitate nostros ad quamlibet iniquum pretium perduxisset, & piorum subsidijs domus tandem esset coempta, ita ex ea migravit, vt, quasi mox æquanda solo esset, sic omnia inde ferramenta, fores, fenestrarum obices, atque adeo elaborati lapidis quidquid potuit secum asportauerit. neque tamen grauius ea de re questus Ignatius est. neque tali homini, aut vlli omninò mortaliũ vllõ vnquam nomine litem intendit. Neque verò ab hominibus tantum, sed etiam ab ipsis pœnè temporibus, inuictum animum præstitit. siquidem nulla vnquam vel domestica inopia, vel publica annonæ caritate adduci potuit, vt contra Christi consilium de castino sollicitus esset; aut, qui nomen Societati profiterentur, modo ad institutum idonei forent, eos, quanquam ingēti pressus familia, repu-
dia-

dia-

diaret. Atq; id eo magis homines mirabantur, quod eo ipso tempore viri locupletes ac principes, inopiæ metu, multos è domesticis conuictoribus non sine rubore dimitterent. Itaq; cū ex Ignatio quidam è familiaribus pro amicitia sciscitaretur, quid ita alij diuites & pecuniosi, in tantis annonæ difficultatibus familiam sumptusq; minuerent, contrà ipse nullis vectigalibus, nullo certo reditu fultus, eandem auget? Non satis attendis, inquit ille, quæ sit vis ac natura virtutis illius, quam in Theologicis virtutibus secundam Apostolus numerat, cui, certis & exploratis in rebus locus esse qui potest? Spes enim, vt idem ait, quæ videtur, non est spes. nam quod quis videt, quid sperat? Neque verò timendum esse, ne qui aues cœli pascit, & agri lilia splendidissimo vestit ornatu, quæ neque ferunt, neq; nent, neq; in horrea congregant, idem suis operarijs in Ecclesiæ vinea nullo stipendio laborantibus, necessaria ad exigendam vitam alimenta deesse patiatur. Quod ille videlicet cum iam inde ab ipsa conuersio-

sio.

sione multis documentis præclare didicisset, tum vero post suscepta Societatis gubernacula, magis magisq; experiebatur in dies, quo in genere, ne sim longior, nonnulla subnectam. Cum in sumptus quotidianos aliquando esset opus præsentis pecunia, atq; ad nescio quid coemendum Ioannes Crucius rei domesticæ curator exisset, incerta etiam tum luce quidam ei repente sacculum auro plenum obtulit, ac nihil effatus illico sese è cōspectu proripuit. Ioannes verò, qua erat simplicitate, vt auri speciem vidit, illusionem ac præstigias diaboli suspicatus, in proximam ædem B. Mariæ supra Mineruã sese recipiens, diuinam opem suppliciter implorauit, domum deindè regressus, pecuniam inspectam, & forma & materia probam reperit: Deiq; clementiam ac benignitatem admirans, in ea quæ destinauerat, sine cuiusquam damno vel molestia in sumpsit. Idem, cum in magnis rei familiaris angustijs Deo superisq; in Laterano supplicasset, in reditu ad Colosseum theatrum illi subito vir quidam ignotus aureos

cen-

centum in manum dedit, ac statim apparere desijt. Qua re Ioannes non tam latitia, quàm horrore perfusus, pecuniam domũ attulit. Ignatius vero gratias quidem egit Domino, sed talibus iampridem assuetus, nihil rei nouitate commotus est. Rursus nostris pecunię inopia laborantibus, quidam è Patribus dum nescio quid exquirat in arcu-
lato tamento scrutisq; vilissimis plena, nihil minus opinanti venit in manus chartaceum inuolucrum aureis re-
fer-
tum ita nitidis atq; micantibus, ac si tũ primum ex officina prodiret: quo tam insperato subsidio præsenti egestati peropportunè subuentum est. Quodã die sub vesperam, cum domi panes, vinum, ligna penitus defecissent, postri-
diè mane, præter omnium expectatio-
nem, à nobili matrona vches lignis onusta submittitur. ea ligna dum in cel-
la vinaria, vt fit, cõdit ianitor, ianuam domus in Capitolium eo tempore ob-
uer-
sam, patentem reliquit imprudēs: recordatus deinde, cum ad occluden-
dum accurrisset, repentè modios ali-
quot frumenti, & vini cados in ipso ve-
sti-

stibulo reperit : neq; adhibita quanta-
uis diligentia, vnquam rescire potuit,
quis ea dona misisset. Hæc igitur & alia
eiusmodi subinde accidebāt, q̄ politico
supercilio rem æstimanti friuola cui-
piam fortasse videantur, sed certè &
paternam in famulos, Dei providenti-
am satis declarant, & Igratij securitatē
atq; fiduciam ab omni stultitiæ vel te-
meritatis infamia vindicant.

Eiusdem ratio gubernandi.

Cap. X.

IN consilio capiendo, & rebus geren-
dis, cum Deum semper, vt dictū est,
accurata supplicatione cōsuleret, tum
vero (quod mirū fortasse cuipiā videat-
tur) nō pietatis gustū, sed rationis du-
ctū præcipuè sequebatur: vtnō rationē
spiritus dulcedo præiret, sed dulcedinē
ratio. Hoc. n. aiebat vno maximè bellu-
is homines antecellere, qđ hi ratione
vtantur, illæ nequaquā. Idem ad exse-
quenda consilia, quoad fas esset, oēs ar-
tes & humana præsidia sic adhibebat,
quasi omnē spem in ijs repositam ha-
beret,

beret, rursus ita Deum orabat, & ex
co pendebat vno, ac si nihil omnino
in rebus humanis opis aut perfugij col
locaret, atq; hoc pacto (quod longè o
ptimum ac perfectissimum est) prudē
tiam cum pietate iungebat, ipsaq; ne
gotia tanquam onera paribus exami
nata ponderibus, quamuis difficili ac
lubrico itinere ad optatos plerumque
exitus perducebat. Ad consultandum
autem, illud obseruabat in primis, vt
in quaq; re semper eius rei peritissimos
adhiberet. qua communicatione ac le
nitate nimirum assequebatur, vt & ra
tiones iniret optimas, neq; in arte sua
se quisquam ab eo vel præteritum, vel
contemptum, iure conqueri posset.
Accæteris etiam in rebus videbat eti
am, atq; etiam, vt vniuscuiusq; digni
tatis, ætatis, ac meriti ratio haberetur.
Petronius erat Pisfaurensis, qui ante a
liquot annos mortuus est, egregia pie
tate & virtute presbyter. is, cum tres
minores natu Germanos fratres ad So
cietatem suis adhortationibus perdu
xisset, cum semper Ignatius adolescen
tulis loco parentis ac præsidis voluit
esse:

esse: neq; de ijs grauius quidquam, nisi ex illius auctoritate ac sententia statui passus est. Ad officia vel negotia, quæ per se obire non posset, cum viris principibus transigenda, viros eligebat, rerum vsu ac dicendi copia præditos, atque ijs ita vel scripto, vel verbis mandata dabat, vt liberum ijs omninò relinqueret, cum in rem præsentem venissent, sine vllò ipsius respectu omnia ex re, & ex tēpore moderari. Idemque sub vesperam ad se redeunti cuiuspiam ex ijs, cum rei gestæ rationem ab eo reposceret, primum omnium: Satin' (aiebat) ex animi tui sententia? quæ liberalitas hominis, & ipsi causæ multum proderat, & suorum illi mirè deuinciebat animos, & eosdem ad exsequenda negotia perquam alacres pròptorque reddebat. Anno post Christum natum M. D. LIII. cum ad res in Lusitania componendas Michaelem Turrianum legaret, haud ita pridem in Societatem admissum, licet ei varias præceptiones ac monita ediderit consignata litteris, tamen cum probè nosset fidem ac prudentiam viri, non modo

X

per-

permisit, ut cum in provinciam pervenisset, suo arbitratu consilia rebus aptaret, sed etiam permulta ei dedit folia pura, suo munita chirographo, quibus ille, prout opus esset, quidquid videretur, inscriberet, ac deinde obsignatas epistolas cuicumque expediret, ipsius nomine redderet. atque hanc consuetudinem laxè cum procuratoribus ac nuntiis agendi, semper magno cum emolumento retinuit. Quin etiam praefectis inferioribus minimè malignè suum cuique ius ac potestatem impertire consueverat: cauebatque diligenter, ne quæ per eos agenda forent, usurparet ipse; vel ea re quidquam omninò apud subiectos de illorum auctoritate vel existimatione minueret. Verumtamen ijs ita laxabat habenas, ut easdem adduceret, quoties vellet, nec non in eorum instituta, moresque, & administrandi genus dissimulanter inquireret. Exitat epistola ipsius ad Praepositum provinciae Lusitaniae, in hanc sententiam scripta, cuius mihi partem hoc loco inserere visum est: *Neque verò Provincialis aut Gene-*

Generalis Propositi officium est, inquit, minuta quaeque, ac temporaria praesertim, in administrando sectari: sed cum ad personae dignitatem honestius, tum ad tranquillitatem animi tutius est, ea praefectis inferioribus delegare, & rei confecta rationem ab eis deinde repetere. Equidem in meo fungendo munere id ipsum sequor: atque huiusce consilij maiorem in dies fructum capio, quippe cum & labore & solitudine leuari me magnopere sentiam, ac tibi quoque valde sum auctor, ut curas & cogitationes tuas defigas in commodis & salute potissimum uniuersae prouinciae: & in rebus quidem singulis ordinandis ac disponendis, cum opus est, & ipse versare, & hominum tuo iudicio peritorum sententiam exquiras, ceterum ab iisdem rebus per te curandis transigendisque, ut plurimum abstineas, sed instar excelsi cuiusdam motoris, orbis tibi subiunctos equabiliter & cum gravitate cedere pergas: à quibus deinde, ut à proximis causis, propria cuiusque effecta proueniant: quod si feceris, & plura, & magis tuo muneri conuenientia, sine tumultu ac trepidatione conferis. Praeterea illud est in hac ratione commodi, quod si quid in agendo peccetur,

eius peccati praestat in tuis administris,
 quàm in te residere culpam: ac multò ma-
 gis decet, quidquid ipsi deliquerint, corri-
 gi abs te, quàm si tu erraueris (quod perfa-
 cile est singula curiosius persequenti) te ab
 inferioribus emendari. Quod reliquum
 est, nobis Dominus I E S V S C H R I-
 S T V S, ad ipsius voluntatem & clarè in-
 telligendam, & ritè exsequendam pro sua
 benignitate lumen ac vires impertiat. Ro-
 mæ XI. Kalend. Ianuarias M. D. LII.
 Hanc igitur Societatis gubernandæ re-
 gulam instinctu planè diuino tenebat
 Ignatius, eamque in omnes partes plu-
 rimum aiebat valere. Primum, quòd
 inferiores praefecti, quo plus credi sibi,
 & quò liberalius tractari se vident, eo
 libentius, ne videlicet humanitate vin-
 cantur, vltro ipsi cum superiore com-
 municent. deinde, quòd multò acrius
 ac studiosius versentur in opere: nam
 vt quisque maximè suum habet nego-
 tium, ita summam in eius procuratio-
 ne vigilantiam praestat. accedit, vt ma-
 ior sit in dispiciendo ac statuendo cla-
 ritas, maius auxilium Dei, quippe sic-
 ut in rebus communibus, cum vniuer-
 sali

fali Præposito numen cœleste præcipuo favore conspirat, sic idem proprijs cuiusque præfecti muneribus, suo quodam ac peculiari munere assistit. quorum si facultas & auctoritas à superioribus nimis arctè circumscribatur, & quæ per hosce tractanda sunt, illi suscipiant, primùm ipsa diffidentia odiosa est, & vt in alienis quodammodo rebus, continuò languescit industria. deinde per eam cupiditatem & ambitionem, peculiaris ille, de quo dictum est, diuinæ gratiæ quasi concursus amittitur. præterea, cum ad rem bene gerendam, & facultas & scientia necessariò requirantur, scientia plerunque inest ei, qui rem ipsam ex officio tractat, habetq; subiectam oculis. huic si minuatur ius, & superior ipse, causa non æquè bene cognita, rei transigendæ se immisceat, ingenti prorsus malo potestas à cognitione seiungitur: atque hinc nimirum in omni cœtu suspiciones, discordiæ, rixæ, cum rectores & curatores non contenti suo munere, alter in alterius partes inuadunt: perque summam confu-

tionem tollitur discrimē officiorum,
& ordo ille, quo nihil est in hac rerum
vniuersitate præstantius. Ad hæc, vbi
is qui destinatus est quopiam, certis
alligatur præceptis, rarum est vt quid-
quam è sententia possit efficere. mag-
na enim consilij pars est in tempore,
& nouis quotidie casibus interdum i-
psa negotiorum species immutatur:
quibus in rebus dum religione occu-
patus animus hæret, dum fluctuat a-
pud se, dum cogitur ad absentes refer-
re; interim, irreparabili saepe dāno vi-
delicet, occasionis præteruolat oppor-
tunitas. *Quæ* cum præclare Ignatius
nosset, cum suis adiutoribus procura-
toribusve, nisi si res aliter postularet,
ea quam dixi facilitate utebatur. Ita-
que & in magnis & arduis plerunque
actionibus voto respondebat euentus,
& tanta erat ipso regente concordia,
is ordinum consensus, vt Societas to-
ta vno eodemq; spiritu ductuq; agi vi-
deretur. Beneuolentiam & caritatem
suorum erga se, non solum affabilitate,
mansuetudine, ceterisq; virtutibus,
verumetiam industria quadam ale-
bat:

bat: cauebatq; diligentissimè, ne quid
 admitteret, cur eorum quispiam ab il-
 lo se minus vel diligi, vel probari puta-
 ret. Quod & in creando primum Ge-
 nerali Præposito seruauit, vt dictum
 est, ac deinde retinuit in sufficiendo
 sibi, cum agrotaret, Vicario Generali:
 nec non in eligendis, qui Marcello
 Pontifici Maximo, vt item supra di-
 ctum est, Pontificis ipsius iussu, in Pa-
 latio adsisterent. quam nominatio-
 nem ad ipsorum Patrum consilium
 reiecit; ne certos ipse appellando, cæ-
 teros ad eiusmodi munera minus ido-
 neos iudicasse videretur. Præterea,
 si quid pro imperio asperius exsequen-
 dum esset, eius inuidiam ad inferio-
 res ministros reijcere solitus est, ip-
 sis videlicet non inuitis, communem-
 que parentem piè ac religiosè tuenti-
 bus. Qui hominibus cum potestate
 præfunt, hos cum aliæ fraudes & ma-
 la circumstant, tum illud in primis,
 de quo sanctus Bernhardus ad Euge-
 nium: *Est item vitium, inquit, cuius site*
immunem sentis, inter omnes qui cathe-
dras ascenderunt, sedebis me iudice solita-
rius,

rius, quia veraciter singulariterq; lenasti-
te supra te iuxta Prophetā. Facilitas credu-
litas hac est: cuius callidissima vulpecula,
magnorum neminem comperi satis cauisse
versutias. Ab hoc igitur scopulo, sicut
à cæteris, magnopere Ignatius declina-
bat, quippe satis ad omnē animaduer-
sionem ipsa varietate suorum tempo-
rum eruditus, ac delatoribus ita vnam
aurem præbere consueuerat, vt sem-
per alterā reo reseruaret absenti. Quin-
etiam accusatoris ipsius, inter dicen-
dum, gestus, oculos, vultusq; omnes at-
tente obseruabat: crebrisq; ac minutis
interrogationibus, veritatis eliciendæ
gratia fatigabat hominem. totam dein-
de rem, si opus esset, per se & per ido-
neos viros omnibus vestigijs indaga-
bat leniter ac sine tumultu: cauebatq;
non modo ne quenquam damnaret
indicta causa, verumetiam vt ne quid
omninò præiudicati ad causæ cogniti-
onem afferret. Illud etiā, in rebus præ-
sertim grauiorib⁹, obseruabat interdū,
vt accusatorē iuberet sua manu scribe-
re q̄ deferret: primū, quod hominū na-
turam pronam esse ad maledicendum
in-

intelligeret, & stylum quàm linguam longe facilius contineri: tum etiam, vt si quod mendacium, vt fit, tempore procedente exstitisset, id, ipso delatoris chirographo teneri & coargui posset. atque hoc temperamento fiebat, vt neque, si quid grauius accidisset, ignoraret Ignatius; neque innocentes per calumniam aut per factionem circumueniri vel opprimi sineret. Idem omnes reipublicæ partes vigilãter curabat; neque cõmittebat (in quo grauiter à magistratibus fere peccatur) vt dum vnã amplecteretur, desereret alteram. Verumtamen præcipua quadam fuit obseruatione in hominibus ad Societatẽ adscribendis; quam ille rem tanti momenti ducebat esse, vt cum alioquin è custodia corporis euolare quàm primum optaret, hanc vnã ob causam in aliquot annos propagari sibi vitæ spatia cuperet; quoad nimirũ tyrociniij formula ac disciplina, ad Societatis vsũ & institutum probe constituta foret. Tyrones autẽ ille nõ à naturali quadã bonitate, vel potius tarditate; sed à vigore magis ingenij, & rerũ gerẽdarum

X s adiu-

adiumentis, legebat; negabatq; , qui ad populi negotia factus nō esset, eundē esse ad ministeria Societatis idoneum. Quōd si quis bardū quempiam eo nomine obtruderet, quōd ipsum utiq; ē saeculi naufragio diceret euasurū; nihilominus recusabat Ignatius, neminem affirmans ē Societate IESV dicendum esse, qui ad suam vnus, non etiā ad aliorū salutē, & acriter & scienter posset incumbere. Quos autē ad probationē admiserat, eorum spiritū dabat operā ut quā plurimis experimētis cognosceret penitus: neq; illos tātum ad suam quemdam sensum pietatis (quo imperiti omnia metiuntur) sed ad veras ac solidas virtutes erudiebat: ac praefertim (quod saepe iam diximus) ut ad nullius rei quamuis cæteroqui laudabilis amorem tamquam ad scopulū adhaerescerent, sed ab omni alia cupiditate, vel etiam propensione soluti ac liberi, ex vno tātum superiorum nutu ac voluntate penderent: neq; assuescerent abditos eorum sensus exquirere, vel imperia sciscitari; vel quem, quibusve de causis, iisdem aut supra cæteros

ros tollerent, aut etiam infra, suo arbitratu deprimerent: sed illis omne iudicium & consilium à superis datum; sibi simplicitatis & obsequij gloriam esse relictam putarent; essentq; proinde ad omnia quamvis ardua & absurda & subita paratissimi. Omnes omnium querimonias perbenigne audiebat: ac solabatur verbis humanissimis. atque etiam diligenter curabat, vt salua religionis disciplina, & Præfectorum dignitate, vnicuique satisfaceret. Neq; vero minori vigilantia & seueritate Præfectos ipsos quàm reliquos omnes in officio continebat; quinetiam tãto plura maioraq; ab illis, quàm ab his exigere solitus est, quanto superiores inferioribus, gradus & virtutum insignibus antecellunt. Idem, in respondendo agēdoq; simplicitatem ita cum cautione coniunxit, vt satis appareret, alteram alteri non modo impedimento non esse, verum etiam ornamento atque præsidio. Suspensa, vel ambigua, vel obscura verba, perplexū de industria incertumq; sermonem; vti barbaras artes, & subdola mendacij tegumēta, si.

ta, si.

ta, fidei q; ac societatis humanæ perniciem, semper est detestatus: ac suo mōstrauit exemplo veritatis cultor eximius, quantum inter prudentiam & calliditatem interfit.

Eiusdem ratio proximos adiuuandi.

Cap. XI.

MIRAE fuit solertiæ in sollicitãdis mortalibus, & à diaboli seruitute ad Christi Domini obsequium traducendis. ac, quibus artibus dæmon ad animarum perniciem vtitur, easdem ipse (quoad liceret, ac fas esset) ad hominum salutem ac beneficium trãs ferebat. Voluntates ac naturas eorum quibus cum ageret, festine odorari; ambitiosis splendida, auaris vtilia, voluptuosis iucunda proponere; & suo, qd̄ aiunt, hamo vel esca quemque piscari. Iam in congressu, maxime Principum, id obseruabat in primis, vt sermonis initia illis daret, extrema reseruaret sibi: cauebatque ne de rebus etiam diuinis inepte vel ad satietatem ac fastidium ageret. Tristem vero & horridam sapientiam

entiam (utique postquam in lucem
hominum prodijt) semper vitavit: cū-
que philosophiæ nomen ipsum intel-
ligeret, etiam si modeste tractetur, ta-
men satis odiosum esse per se; nihil in
habitu suo, vel in genere vitæ, rarum
aut notabile conspici voluit: ac sem-
per sese, quibus reb⁹ honeste ac religio-
se potuit, ad communem consuetudi-
nem accommodavit: neque commi-
sit, ut quod ipse non faceret, id in ali-
js reprehendere putaretur: prorsus, ut
eius mores prima fronte, vel eminus
intuenti, vnus aliquis è populo vide-
retur esse: verum quò propius illum
inspiceres, quò diutius ac familiarius
vterè: eo magis præstantiam virtutes
que viri, tamquam odorem ex affri-
ctu, sentires. atque id ipsum est causæ,
cur nostris nullã in vestitu ornatuue,
religionis iniunxerit notam: sed quo
facilius in hominum coetus & consue-
tudinem irreperent, ac tempestiuus col-
loquijs vnumquemque adiuuarent; v-
bicumque gentium versarètur, quàm
modestissimo eius gentis habitu iussit
incedere: neque vllum dare signum a-
nimi

nimi à sensu communi vel ab humanitate abhorrentis. Idem valde vituperabat moderatores animarū eos, qui vel vna eademque via, ac ferme quam ipsi tenuissent, ceteros etiam ad studium virtutis conarentur adducere; vel, dūtaxat si quis ad pietatem esset sua sponte propensus, formandum regendumque susciperent: sed ipse nimirum vel feros & barbaros homines non dubitabat aggredi, sic, vt à singulis quod dabatur acciperet: & quos ad consilia Christi prouehere non posset, certe ad præcepta sensim allicere nitebatur. atque vt bonus agricola non tantum rectas & fructuosas arbores, sed etiam de prauatas, neque ita fertiles colit, easque ad minuculis erigit, vel circumcidendo castigat, vel sub aliena latentibus umbra coelum aperit, vel telluris vitio laborantibus mutat locum; sic ille, rerum difficultate nequaquam exterritus, dispiciebat in primis, quod ingenium, qua ratione tractandum esset; iidemque saepe morbis, pro varietate naturæ, non diuersas modo, sed etiam contrarias inter se medicinas adhibere
con-

consueuerat. Quod si quem, omnia expertus, tamen è cœno peccatorum extrahere nequiuisset, non ideo contrahebat animum, vel se angori dabat, quasi oleum & operam perdidisset, sed conscientiæ & officij fructu contentus, acquiescebat in alto Prouidentia diuinæ consilio. De spirituum discretione (quam ille scientiam habuit maximam) deque moderandis affectibus, multa præcepit egregie: quæ quoniam existant scripta (quemadmodum initio diximus) nihil est quod à nobis hoc loco ingerantur.

Vitæ eius quotidiana, & domestica.

Cap. XII.

SOcietati Præpositus, deuexa iam ætate, viuendi priuatim hanc ferme normam tenebat. Manè, vt primum, euigilasset, certum tempus dabat precationi, & contemplationi bonorum cælestium; deinde, si sacrificandum illi esset (quod munus propter summam animi attentionem, & corporis imbecillitatē, sæpe intermittere cogebatur) sacro, sub vesperam pridie, ad Urbis cōsue-

suetudinē ordinato, & accurate præcognito, rem diuinam faciebat: quæ recitanda forent, vel in priuato sacello, ne mine præter administrum adstante, contra morem Hispaniensem elata pronuntians voce. vsque adeo Ecclesie Romanæ ritus omnes & cæremônias adauerat. A psallendo, quamquam inuit⁹ abstinebat, quòd ei propter vim lacrymarum, & frequentem ecstasim quæ corpus mirè affligebatur, eiusmodi officio summus Pontifex nominatim interdixerat. A sacro, si cuius negotij causa prodeundum esset, comite vno prodibat: si minus, admittendis audiendisque vel domesticis vel externis operabatur, serena pariq; semper, vt dixim⁹, fronte: minime suspiciosus ille quidē, aut timidus; attamen apprime circumspectus ac prouidus; vt illi non facile quisquam posset imponere. Actiones autem omnes, è D. Basilij præcepto cõdiebat tacitæ precatationis sale: seque ipsum, vt dictum est, excutiebat subinde, ne quid labis ex quotidiano mortalium rerum vsu contraheret. A prandio, post gratiarum actionem, remissionis

onis causa, de rebus haud ita serijs molestisve sermones habebat iucundos, qui tamen, vt plurimum, ad agendi & gubernandi scientiam facerent. Inde vel actibus publicis, vel subscriptioni lectionique epistolarum, tempus dabat. ac multa etiam, prout res exigeret, sua manu exarabat ipse. tum, si hora suppeteret, suorum acta recognoscebat. à coena vero, insequētis diei negotia disponebat, accersitisque ministris, vel procuratoribus, sua cuique separatim dabat mandata: deinde cum eo, quem sibi à secretis elegerat, per otium agebat: eo dimisso, ad multam noctem solus inambulabat innixus baculo, maiorem in modum attentus meditansque apud se: prostramo quod supererat temporis, necessariæ tribuebat quieti, id erat spatium horarū circiter quattuor. Cubiculo vsus est perangusto ac tenebricoso, cuius formā ne successores quidem adhuc, religionis, vt puto, causa mutarunt. cibi potusque fuit adeo parcus, vt gustatum funditus perdidisse videretur, nisi si quando pauculis vesceretur castaneis,
Y quibus

quibus patrio more puer olim assue-
uerat. nulli umquam ferculo quam-
uis famelicus ac ieiunus, arrisit; nul-
lum edulij vel condimenti genus cui-
quam indixit; nihil umquam inter e-
dendum est questus; licet per adiuto-
rum inscitiam incuriamve cibaria ma-
le cocta conditaque; vinum etiam fu-
giens aut acidum praerberetur, nihil de-
niq; sibi proprie apponi umquam est
passus: & grauirer administrum aliquā-
do punijt, quod vuæ racemum vni si-
bi praeter ceteros attulisset. quæ sane pe-
ritus rerum aestimator haud ita leuia
duxerit, si hominis vel aetatem ipsam,
cui multa dantur, vel infirmitatem va-
letudinis plura imperantem, vel deni-
que summam inter suos potestatem &
licentiam, vt ita dicam, suo arbitratu
viuendi, consideret. Munditias in vi-
ctu cultuq; dilexit; sed faciles, & nequa-
quam exquisitas; cuiusmodi & viato-
rem, & Christi famulum decent: placu-
itque ei semper, ad alliciendos praeser-
tim homines, vt dictum est, non incō-
pta frugalitas. Ac de Ignatio quidem
(quod me nō fugit) alia id genus mul-
ta nar-

ta narrantur; verum singula persequi
neceſſe non eſt. tantum ad viri mores
virtutemq; intelligendam, hæc pauca
libauimus.

Pietatis opera publice per eum inſtituta.
Cap. XIII.

INter ipſam Societatis adminiſtrati-
onem, cui potiffimum inſeruiebat,
non exiguam partē curarum alijs quo-
que rebus impertijt; atque ijs maxime,
quæ ad ſalutem & commodum popu-
li, atque ad ſplendorem ac dignitatem
ſanctæ Romanæ Eccleſiæ pertinerent.
De curandis ægrotis, & pænitentiaæ ſa-
cramento, Innocētij tertij Papæ lex eſt:
Ægrotos niſi peccata rite confeſſos, à
prima inſpectione medici neve ad eū-
to, neve curanto. Ea lex cū ipſa de-
ſuetudine propemodū antiquata eſſet,
perfecit Ignatius, vt ſalutaris illa con-
ſuetudo, longo interuallo reuocare-
tur; viſendi tamen ſpatio in aleram vſ-
que vicem extracto: qua moderatione
videlicet, ſimul & publicæ exiſtimati-
oni, & ſingulorum animis corpori-
busque conſultum eſt. Mulierculas à
Y 2 maritis

maritis cum pudicitiae capitivae periculo dissidentes, matronis ditioribus in officio continendas ac sustentandas diuidere consueuerat: sed cum crederet numerus, ne cui grauior esset impensa, locum iisdem recipiendis alendisque publice parare constituit; suumque consilium impertijt primoribus ciuitatis. quibus rem ita probantibus, vt nemo tamen se profiteri vellet tam gloriosi operis principem, hanc rationem Ignatius iniijt rei ad exitum perducendae. Ex area templi nostri Petrus Codatius procurator lapides ingentes effoderat, cuiusmodi multi ruinis veteribus continentur. hos igitur lapides, in magna rei familiari s inopia vendi, & summam ex ijs confici aureorum centum Ignatius imperauit: eam pecuniam cum ad opus inchoandum primus in medio posuisset, tantum reliquis ardorem iniecit (infiti mortalibus natura propere sequendi quae inchoare piguit) vt ex voluntaria collatione institutum sit coenobium, quo eius generis feminae sese reciperent, ibique secure tam diu delitescerent, quoad

com-

compositis cōtrouersijs in gratiam cū
maritis redirent: atq; idcirco cœnobiū
(vt supra diximus) Malè nuptarū vul-
go appellatum est. Ad eius autem loci
custodiam atq; administrationem Ig-
natus piorum hominum sodalitem
adhibuit, prudenti sanè consilio. Ete-
nim in communem vtilitatem inten-
tus, ne vno dumtaxat munere implici-
tus teneretur, vt quodq; opus absolue-
rat, cōfestim eius operis procuratione
certis atque idoneis hominibus demā-
data, ipse animum & cogitationem ad
alia deinceps atque alia transferebat.
Parthenonem etiam sanctæ Cathari-
næ, cui à Funarijs vel à Rosa cognomē
est, Ignatus idem instituit. quo in Par-
thenone puellæ forma eleganti, quarū
pudicitia periclitaretur ob angustias
rei familiaris, magna præfectorum dili-
gētia conquistæ, interdum etiam pro
potestate, si res exigat, è complexu pa-
rentum abreptæ, hodie ad centum &
quingenta sub claustris, & sancti-
monialium feminarum disciplina, ma-
gno labore & impensa educantur. cæ-
demque, simul atque maturum est, vel

perpetuæ religioni & castitati sponte se consecrant; vel idoneis viris dantur nuptui, dote à loci præsidibus persoluta. Non minus laudabile quod sequitur. Cum plurimi bonæ interdum indolis pueri & puellæ, vt in vrbe plena peregrinis & aduenis, destituti vel orbi parentibus, miserandum in modum per plateas & compita seminudi & egentes errarent; vtriusque sexus & commodis & saluti, eodem Ignatio suadente, prouisum est. Itaque ex eo tempore duabus in ædibus, hoc est, sanctæ Mariæ in Aquiro, & sanctorum quatuor Coronatorum, masculi seorsum ac feminae, & gratis aluntur, & rudimentis Christianæ fidei, ac partim literis, partim etiam necessarijs ad vsum reipublice artibus atque opificijs imbuuntur. Vtriusque autem sexus est hac tempestate numerus capitum amplius ducentorum; quorum illi præter domesticas exercitationes, ad funera quoque prosequenda psallentes & candidati procedunt: hæ, vbi adoleuerint, vel maritantur, vel in sacratarum virginum collegia sese conferunt. Quintiam,

etiam; quod olim in patria sua perfecterat, id ipsum Romæ quoq; molitus est: ut vlcerosi ac mendici per compita misere quiritantes, vnum in locum coacti, publica impensa ex cęsu & collationibus alerentur. eamque rem ingęti ciuitatis approbatione ad exitum perduxisset, ni pauci potentes, nescio quo spiritu impulsi, huic tam præclaræ actioni obstitissent. Ad hæc, è quibus quilibet Hebræorum si cuiquam Euan- gelij lumen affulserat, hunc hospitio confestim acceptum Ignatius pro sua tenuitate liberaliter ac benigne tractabat, quoad Christianis præceptionibus eruditus baptismatis fonte renasceret. neque à procurandis neophytorum commodis ante destitit, quam ex auctoritate summi Pontificis ædes paratæ sunt, quas Catechumenorum appellant: quibus in ædibus hodie masculos scorsum ac feminas, cū aliorum, tum præcipuè Gregorij XIII. Pontificis Maximi munificentia largè sustentat. atq; etiam (quod expressius caritatis argumentum est) baptizati ex eo loco non antè mittuntur, quàm aut litte

rarum praesidio, quas interim edocentur, aut artis cuiuspiam, necessaria sibi in reliquam vitam adiumenta paraerint. quo pietatis officio multi ex eadem secta permoti, magno bonorum gaudio, sese quotannis ad Christum adiungunt. Illud vero optimum, quod ad catholicae fidei reliquias in Septentrionali plaga fouendas, augendasque, auctore atque adiutore in primis Ioanne Morono Cardinali amplissimo, Seminarium clericorum in Vrbe condidit, dato negotio nostris hominibus, qui conquisitos bonae indolis adolescentes Romam ex iisdem regionibus mitterent. atque id Seminarium, siue collegium Germanicum, ut appellant, acerbissimis deinde tempestatibus, ingenti labore ac perseverantia tutatus Ignatius est, praestantissimis è tota Societate doctoribus ad eam iuuentutem & litteris & moribus instruendam adhibitis. quod opus & Ecclesiae Romanae ornamento, & Germaniae magno adiumento & fuisse, & esse hodie vel maximè constat, cum in eius poenè collapsi instaurationem & amplificatio-

ficationem, idem Gregorius XIII. pro sua præcipua in eas nationes clementia & voluntate vehementer incubuit. Nec Germanicæ modo, sed ceterarum quoque gentium pueros & adolescentes Ignatius, pijs ac liberalibus disciplinis imbuendos (quam vnam expeditissimam emendandi generis humani rationem ducebat esse) per se suosq; admonitu planè diuino suscepit. atq; ob id ipsum, gymnasia, quibus æquè infirmi ac summi gratis erudirentur, non Romæ solùm, sed etiam toto pœnè terrarum orbe constituit, summa adhibita cura, vt ne quid professores nostri, quamuis acutum & plausibile afferrent peregrini vel noui dogmatis, nedum ab orthodoxa fide abhorrentis; verum in singulis quæstionibus celeberrima quæque & probatissima doctorum placita sequerentur.

Quædam de Ignatio mira.

Cap. XIV.

PRæter ea, quæ superioribus libris Ignatio diuinitus accidisse retulimus, non pauca de eodem admirabi-

X 5 lia

lia prædicantur: quorum aliqua nobis hoc loco exponere visū est. Recenti conuersione, Hierosolymam petens, dum Barcinone transmissionem expectat, interea diuinam rem, sacras conciones, & alia religionis officia quàm accuratissime obire non destitit. Accidit autem aliquando, vt cum in templo verbum Dei audiret, conspicata hominem femina princeps, peregrini habitu facti plebis immistum; videre sibi visa sit eius caput ac faciem eximio quodam fulgore splendentē, idque tanta sua cum animi voluptate, vt quamquam inuita ac repugnās modestiæ causa, tamen ab eo aspectu oculos nulla ratione posset auertere. Igitur concione dimissa, nihil ei fuit antiquius, quàm vt mariti permissu, peregrinum per idoneos homines oppido conquisitum hospitio acciperet. qui domum ingressus, percunctantibus illis, quis aut cuias esset; peregrinari se Hierosolymam dixit, neque de se ipso verbum vltra addidit: verūenimvero sermonem de rebus diuinis instituens, omnes qui aderant, cælesti quodam

dam solatio lætitiāq; perfudit. Qua re vehementius etiam permoti, operam dedere, vt nobilis quidam vir, ipforū propinquus, in Italiam traiecturus, vna cum Ignatio conscenderet, rati, nauigium vtique tali vectore perire non posse; neque eos fefellit opinio: siquidem alia nauis, cū meodē fere tempore vela fecisset; non longe à portu vi tempestatis absorpta est: at vero qua Ignatius vehebatur, celerrimo cursu Caietā incolumis tenuit. Post reuersionē vero, dū Barcinone, vt initio dictum est, Grāmaticę rudimētis operā dat, res accidit ad viri sanctitatē illustrādā haud leuis momēti. In parœcia beatę Marię, cui à Mari cognomen est, ad plateam Lullianam, Lyssani duo fratres de patrimonio diutius litigauerant. Ac denique à iudicibus lata sententia, is qui causa ceciderat, præ nimio dolore ad vltimam desperationem redactus, impulsu dæmonis è cubiculi trabe laqueo se suspendit: ea re cognita vicini ad tætrum illud spectaculum confluent, mirantes hominis facinus, miserantes insaniam. Id simul atq; Ignatius audiuit,

audiuit,

audiuit, confestim aduolat, pendentem ex infelici tigillo restem præcidit, hominem vel cadauer potius collocari iubet in lectulo. deinde seorsum nixus genibus pro salute ipsius Deum orare non sine lacrymis institit. Res mira. deprecate Ignatio, cunctis qui aderant in lectulum obuersis, & expectatione suspensis, miser ille repente sustulit oculos, vocisque usum eatenus duntaxat recepit, quoad vocato celeriter in id sacerdoti peccata ritè confessus est, ac demum expiatus, animam è Tartari faucibus ereptā Domino reddidit. cuius rei fama totam urbem, finesq; illos magna cum omnium admiratione peruasit; & supersunt hodie, quæ meminerint, à quibus ego id ipsum Barcinone diligenter quæsiui. Ac multò post, Romæ constituta iam Societate aliud nō minus mirum Ignatio contigit. Cum Alexandro Petronio, cuius ante meminimus, & medico & philosopho insigni, magnum usum amicitiamq; contraxerat. Ad eum ægrotum aliquando vicissim ipse, visendi causa cum adisset, quanquam alieno tū tempore,

pore, tamen pro familiaritate à domesticis introductus, occlusis fenestris in lectulo quiescentem inuenit. & ex tenebris ratus hominem sopori sese dedisse, suspenso vestigio tacitus adrepens, puluino sensim assedit, ac nihilominus Alexander è somno excitatus, & repente Felicitatem vxorem inclamans: Quis nouus hic splendor, quæ tanta, inquit, lux cubiculum complet? At illa simpliciter, id quod erat, vnum Ignatium introisse respondit. Tum Alexander, homo grauis & prudēs, non dubio argumento viri sanctitatem interpretatus, ex eo die Ignatium tamquam humano fastigio celsiorem, magis magisque suspexit: totamque deinde rem ipse mihi alijsque serio exposuit. Parisijs, Michael quidam Hispanus, quem Romæ deinde falsæ criminatio- nis ministrum in patres fuisse dixim⁹, impatienter ferens, patronum suum Franciscum Xauerium è medio honorum cursu ad studiū humilitatis Christianæ traductum fuisse, ira percitus, Ignatium, vt pote eius rei auctorem, interficere omnino constituit: cumq;

in

in hospitium ipsius ultro inuasisset, strictoque iam gladio scalas furibundus ascenderet, diuina repente voce perterritus: Quo tendis infelix? retulit gradum, totaque re conscientia victus postmodum ipse confessus est. Anno à Virginis partu M. D. LIV. Rodulphi Pij Cardinalis opera, Societatis collegium ad Lauretanam aedem institutum est: acciditque, ut domus nostris ad habitandum attributa, lemurum terroribus, & faunorum ludibrijs admodum esset infesta. cumque noctu praefertim, modò hi, modò illi detractis è cubili stragulis, vel insolito quodam cachinno excitati per caecas tenebras trepidaret; ad eam pestem auertendam multa nequidquam experti, denique per epistolam ad sacrificia & preces Ignatij, tamquam ad sacram anchoram communi consensu confugiunt. Ille re cognita, Deum attente precatus, rescripsit socijs, bono essent animo, ac diuino praesidio freti (quod in tali re fecerat ipse non semel) daemonum terribilia nihil ducerent. Mirum dictu. recitatis litteris omnes confestim ea molestia spectrisque non modo in praesens,

fens, verumetiam in posterum libera-
ti sunt. Cùm Ignatij defuncti corp^o ex-
sequiarum causa iaceret in feretro, Ber-
nardina quædã Romana, filiã diutur-
no morbo laborantẽ, quam arte nulla
medici sanare valuerant, ad osculãdas
mortui manus admouere vehemẽter
optabat: certã ex eo contactu, filiã va-
letudinem sibi pollicita: sed cum præ-
turba, impetu sæpe capto puella num-
quam ad feretrum accedere potuisset,
deniq; mater', quippè quã filiã caritas
valentiorẽ audaciorẽq; reddebat, nõ
ante destitit, quàm ex Ignatij vestimẽ-
tis frustulum abscidit. id frustulum vir-
ginis collo simul atq. alligatum est, tã-
quam præsentis numinis ope morbus
evanuit: cuius miraculi rumor cunctis,
vt par est, admirantibus longe lateq;ue
manavit. Ac ne prophetiã quidem in-
signi dono caruisse putandus Ignatius
est, si quidẽ aliqua partim abdita ape-
ruit, partim longè à conspectu remota
monstravit; partim etiam multo post
futura, sine vlllo errore prædixit. In
ijs qui Barcinone Ignatium maximè
coluere, ac præcipuum ex eius cõsuetu-
dine

dine & monitis fructum vtilitatemq;
cepere, vidua quaedam fuit nomine Ag-
nes, è Paschala familia. hæc cum cetera
caritate Ignatium adiuuit, eiusq; suste-
tauit inopiam, tum Parisios proficif-
centem, ad vsq; templum sancti An-
dreæ tria millia ab vrbe passuū, officij
causa persecuta est, vna cum Ioanne fi-
lio, optima spe, summæ virtutis ac pie-
tatis adolescentulo. Hunc in digressu
cum oscularetur Ignatius, eiq; præcep-
ta in reliquam vitā paterna daret: Cur,
inquit ille, cum alij abs te exculti, tuis-
que monitis incitati, vel Christi confi-
lia sint sequuti; vel certe in virtute ma-
gnos progressus effecerint, me vnū, pa-
rens optime, rudē informemq; destitu-
is? Quid misero mihi te absente futurū
est? Atqui bono animo esto fili, respō-
dit Ignatius, nequaquā tibi deerit exer-
cendæ patientiæ, deque Deo bene me-
rendi materies. namq; vbi adoleueris,
vxorem duces, multisq; incommodis
afflictaberis, que te solui delicijs, & in
auxilio diuino implorādo torpere mi-
nime patiētur. Neq; abfuit dicto fides.
si quidē post aliquot annos ille cōtra-
cto

cto matrimonio multos suscepit libe-
 ros; cūq; haud ita diues esset, debitorū
 fraude, quibus non exiguam pecuniā
 summā crediderat, rei familiaris nau-
 fragium fecit, hodieque confecta iam
 ætate senex, seque familiamq; suā quo-
 tidianis laboribus ægre sustentat. Eius
 deinde Agnetis mortem Barcinone
 sanctissime obitam, Romæ Dei mo-
 nitu præsensit Ignatius, vt litteræ An-
 tonij Araozij, qui moriēti viduę affue-
 rat, nihil ei super illa re noui postmo-
 dum attulerint. Petro Fabro defuncto,
 quem sibi propter egregias viri virtu-
 tes, successorem, animo & spe destina-
 uerat, aperte vaticinatus est, se decem
 ipsos annos ei superstitem fore; neque
 fefellit euentus: quippè Faber sæculi
 huius anno sexto & quadragesimo, Ka-
 lendis Sextilibus; Ignatius (vt dictum
 est) ipso quinquagesimo sexto, pridie
 Kalen. decessit. Quidam haud ita pri-
 dem in Societate versatus, cum ex im-
 posito sibi munere tanta molestia affi-
 ceretur, vt somnum capere vix posset,
 ac de repetendo sæculo cogitaret, Igna-
 tius rem diuinitus odoratus, adolescē-

Z tem

tem nocte intempeſta è lectulo vocari ad ſe iuſſit, alioqui fratrum neceſſitatibus mirum in modũ parcere ſolitus. Is cum animo valde perturbato veniſſet; ficta perſona quaſiuit ex eodem Ignatius, ſi quis hac vel illa tentatione ſolicitaretur, quidnam ei conſilij daturus eſſet? ac per eam ſermocinationem omnes illi obſtupeſcenti ſenſim eius animi reſceſſus ac latebras patefecit ſimul, & perturbationes admirabili dexteritate ſedauit. eodemq; caritatis officio erga alios quoq; multos pari perſpicacitate perſuaduit, qui cum ſuos morbos propter inſcitiam aperire non poſſent, vltro ijs ipſemet antè medicinam, & genus egritudinis, & cauſas detegebat. Vicetia, Fabro & Laino comitibus, dum ex voto finem anni vertentis exſpectat, ceteris item Patribus ob id ipſum Veneta ditione diſperſis, repẽte aſſertur, Simonem Rodericũ, Baſſiani, grauiſſima febrì correptũ in extremo verſari vitæ discrimine. quo nuntio percuſſus Ignatius, licet ipſe quoq; febricula teneretur, tamẽ illi cõſurgit, ac Iacobi Lainis, qui grauius labo-

laborabat, cura pijs hominibus demā-
ta, sequēte Fabro se pedes in viā dat, eo
demq; die passuū octodecim fere mil-
lia confecit, ea quidē celeritate vt præ-
cedentem vix Faber consequi posset.
Cumq; ex itinere, de Simone sollicitus,
orādi causa paululum è semita diuer-
tisset, supplicatione peracta, sensit audi-
tas preces: atq; ad Fabrum rediens, pro-
certo affirmavit, Simonem è morbo e-
uasurum. ad quem vt venit, arte com-
plexus hominē, læta omnia sperare, &
certam sanitatē exspectare iussit. Nec
sane frustra: quando quidē Simon pau-
lò post, contra omniū opinionē pristi-
næ valetudini redditus est; atq; id be-
neficium hodieq; secundū Deū Igna-
tio sese acceptū referre testatur. Haud
lōge à Bassani mœnibus loco edito tē-
plum cernitur beati martyris Viti, ex
quo in subiectam conuallem despe-
ctus est cū cætero cultu visendam,
tum crebris aquarum è Medoaco am-
ne deriuationibus. Id templum eo tē-
pore tuebatur solitarius quidam, An-
tonius nomine, vir doctrinarum ex-
pers, & idiota quidem ille, veruntamē

seuerus, & grauis, & ipso totius corporis atq; oris habitu venerabilis, ac proinde apud illas gentes magna virtutis & sanctitatis opinione. Is Ignatium nihil infigne præferentem, elato supercilio (vt ipse postea fatebatur) contemnere apud se cœpit, ac parui facere, quoad intentius aliquando supplicanti demonstrare dignatus est Dominus, qui vir & quātus esset Ignatius, quàmque multorū adiumento & salutis diuina prouidētia destinatus. ex quo suam ille temeritatem dolenter accusans, Ignatium studiose dein colere atq; obseruare instituit. Per eosdem fortè dies quidā ex Ignatij socijs, partim anachoretę cōsuetudine, partim etiā ipsius loci amœnitate captus, ita cogitare cœpit apud se: Hem, Ignatij comites, vexatis tanto labore, tanta rerum omnium difficultate corporibus, de animorum insuper salute periclitamur. raro, quā extulimus domo, mentem spiritumq; referimus: nimium pulueris sordiumque campestri hoc opere & exercitatione colligimus. ac cæteris quidem maior forsan gratiæ diuinæ fiducia, plus viri-

virium fuerit ad obuia quæque superāda: mihi vero meæ infirmitatis præclare conscio, nōne cōducat, procul negotijs tumultibusq; cælestem in terris vitam vna cum hoc sancto eremico cultore tanfigere? & abiectis multiplicibus curis vni Deo vacare? Hæc apud se idētidem reputanti, occurfabant ex altera parte, Ignatij caritas, dulcedo sociorum, cœpta communia, datæ dexteræ, & deserendi nefas. Eiusmodi cogitationum æstibus cum aliquādiu fluctuasset; denique consultandi causa ad anachoretam ipsum adire constituit. sed nequaquā cessit illi res è sentētia. quippe vixdum extra oppidū extulerat pedem, cum ei vni spectrum est obiectū, armatus vir, trucibus oculis, stricto gladio minitans. Exterruit primo ea species hominē: dein impetu capto cū nihil ominis pergeret; iratus ille ac furens in obuium irruere visus. Tum verò peregrinus haud dubie terga dat, ac sine respectu in oppidum auolat, mirantibus incolis, quòd tam effuse fugiētem aspicerent, nemine persequente. At ille à præcipiti cursu non ante destitit,

Z 3 quàm

quàm in ipsius Ignatij diuersorium
sefe cum inlana trepidatione cōiecit.
cui renidens Pater (totam quippe rem
Deo reuelante cognorat) Siccine titu-
bas? inquit. Modicæ fidei, quare dubita-
sti? Qua ille interrogatione, & in præ-
sentia valde compunctus, & in poste-
rum ne ab instituto deficeret, magno-
pere confirmatus est. Cum Ioānes Co-
durius, è primis Patribus vnus, è graui
morbo in vltimū vitæ periculum esset
adductus: ad rem diuinam pro socij sa-
lute faciendam Ignatius ædem S. Petri
in Monte aureo petiit: cuius & loci, &
Apostoli, vt supra diximus, præcipua
quadam religione tenebatur. cum ad
medium fere peruenisset pōtem Iani-
culēsem, qui Sixti pons hodie dicitur;
sublatis intentisq; repente in cœlum
oculis, retulit pedem attonito similis:
ac deinde conuersus ad comitem (ise-
rat Baptista Viola Parmensis, ex quo
hæc ipsa cognoui) Domum redeamus,
inquit: Codurius noster migravit è cor-
pore. Creditus est Ignatius ex illo stu-
pore, & siderum intuitu, & repentina
reuerfione, vt olim Hozij, sicutum Co-
durij

durij animam vidisse cœlum intrantē:
licet iustis fortasse de causis de hoc ce-
lauerit, quod iustas item ob causas de
illo non reticuerat. nam & idipsum a-
lius aspexisse ferebatur, & ex horarum
ratione compertum est, eo ipso tem-
poris momento Codurium expiraf-
se: & alioqui non fuit, cur amicissi-
mi viri cognito excessu, domū exem-
plō reuerteretur, vel ad piaculare sacrū
eius causa de more faciendū, recta per-
gere omitteret. Id autem accidit anno
post Virginis partum M.D.XLI. quar-
to Kal. Septembris. Eodem fere loco
deinde quiddam aliud accidit non ab-
simile. Cum Stephanus Baroelius No-
uocomensis, qui vinit adhuc, periculo-
so morbo implicitus teneretur, & eun-
ctis de illius vita sollicitis, Ignatius pro
viri valetudine in eadem illa quam di-
ximus æde sancti Petri in Mōte aureo
perlitasset, in reditu comitem læto vul-
tu compellans (is fuit Petrus Ribade-
neria Toletanus, qui hæc ipsa manda-
uit literis) non moriturum ex eo qui-
dem morbo Stephanū, constanter asse-
ueravit. nec vana fuit prædictio: si qui-

dem haud ita multò post, egrotus non sine magna omnium admiratione cōualuit. Cū Patavij, nostris ad gymnasium & reliqua Societatis munera, sanctæ Mariæ Magdalenaë templū, & eius tēpli vectigalia tribuisset Andreas Lipomanus egregia pietate vir; cuius mentionem antea fecimus; de adeunda loci possessione graue certamen à nobilissimis viris iniectum est. Venetijs tū Laines & Salmeron Societatis causam agebant. ij ad rem perficiendam omniconatu nequidquam adhibito, cū aduersariorum potentia valde premerentur, ac poenè ab incepto desistere decreuissent: postremo (quod vnum reliquum videbatur esse perfugium) per litteras totam rem Ignatio cōmendāt. Ille, cum quinta circiter feria litteras accepisset, postridie (qui dies erat natalis Deiparaë Virginis) re diuina peracta, respōdit, Christi causam ne desererēt; eodem adiuuante, voti compotes fore. nec vana fuere promissa: quippe, re in Senatu diu multumq; agitata, denique possessio nostris adiudicata est cūctis ferme suffragijs: atq; à peritis rerū
æstima-

æstimatoribus non leue miraculū est habitum, in eiusmodi ciuitate, à duob⁹ ignotis & peregrinis hominibus, clarissimorū ciuium opes & gratiam superatam fuisse, Paulo IV. Pōtifice Maximo, cum inter bellicos tumultus vir quidā princeps, qui nuper est mortuus, Collegij Germanici tutelā ac patrocinium, oneris & impendij grauitate defatigatus, abijcere cogitaret; idemque auctor esset Ignatio, vt, ne in re iam desperata ac pœnè collapsa, diutius operā & oleum perderet; sanè fortiter Ignatius illi respondit, Faceret ipse quod vellet; se quidē, quoad viueret, eam procurationē numquam esse depositurum. neq; vero dubitare se, quin tam præclare inchoatum opus diuina prouidentia cōseruatura esset; ac datura aliquando Pastorē, qui non modo necessarijs, verū etiam copiosis ad victum cultumq; vctigalibus id Collegium instrueret. Per eadem fere tempora vir quidam pecuniosus, tēpli nostri miseratus angustias ædem nobis ædificare voluit laxiorē. sed cum is descriptionē quamdam suā sequeretur, cum dignitate quidem illā

& elegantia, verumtamē ad religionis nostræ vsus parum idoneam; Ignatius piam viri voluntatē utiq; accepit, egitque, vt debuit gratias, rem vero ipsam animo fidenti reiecit, quòd sibi cōper- tum esse diceret, non defuturum olim, qui templum nostris muneribus accō- modatum exstrueret. Quarum duarū præfensionum alteram Gregorij XIII. Pontificis Maximi summa, vt dictum est, pietas atque benignitas, alterā Ale- xandri Farnesij Cardinalis amplissimi eximia religio, & regia planè magnifi- centia cōprobavit. Alia item de Igna- tio miranda narrantur: quæ quia mihi haud satis explorata sunt, necesse non habui adscribere. præsertim quòd cla- rorū hominum sanctitas, non tam si- gnis atque miraculis, quàm caritate in Deum, & vitæ innocentia continetur.

Eiusdem forma, & statura corporis.

Cap. XV.

STatura fuit modica, grato & pleno dignitatis aspectu; colore inter albū & aquilum, exporrecta lataq; fronte, vivacibus oculis, oblongo & incurvo
na-

naſo, quam vel in primis certam prudētiæ notam metopoſcopi exiſtimāt. claudicauit nonnihil è vulnere olim in propugnatione Pompelonenſis arcis accepto, ſed citra vilam deformitatē; vt nemo fere niſi curioſus animaduerteteret. Effigies circumfertur illius, non admodum ad viuum, vt familiares affirmant, ſiquidem ex mortui demum facie, gypſo imaginem expreſſere plaſtæ, quoniam ipſe, dum viueret, quamquam multorum precibus fatigatus, neque pingi neq. ſingi ſe paſſus eſt, omnibus in rebus humanæ gloriæ contemptor egregius, ac dignus proſecto, cuius vitæ ſanctimoniam præſtantiffimasque virtutes, pia poſteritas, tanti parentis memor, in omne tempus imiteretur & celebret.

Libr. Societatis Jof. Paderbornæ. 85.

F I N I S.